

Prezident İlham Əliyev Bakıda Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılışında iştirak edib

vaxt görməyən Qarabağdan, Şərqi Zəngəzurdan olan soydaşlarımız həvəslə, səbirsizliklə o qayıdış gününü gözləyirlər, Böyük Qayıdış proqramının icrasını səbirsizliklə gözləyirlər. Əslində, bu proqram artıq icra edilir. Heç vaxt o torpaqlarda yaşamamış, amma o torpaqlara qayıtmaq eşqi ilə yaşamış qarabağlılar bu gün Qarabağa qayıdırlar. Mən əminəm ki, biz eyni mənzərəni Qərbi Azərbaycana qayıdış dövründə də görəcəyik", - deyə Prezident İlham Əliyev bildirib.

Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, Qərbi azərbaycanlıların görkəmli nümayəndəsinin abidəsinin ucaldılması təbii olaraq, ilk növbədə, Aşıq Ələsgərin xatirəsinə Azərbaycan xalqının hörmətinin əlamətidir: "Bu abidə bütün Qərbi azərbaycanlıları və bütün Azərbaycan xalqını yenə də bir amal uğrunda birləşməyə dəvət edən hadisədir. Biz o günü səbirsizliklə gözləyirik, inanırıq, mən də inanıram, siz də inanırsınız. Gün gələcək biz Aşıq Ələsgərin ermənilər tərəfindən dağıdılmış abidəsinə bərpa edəcəyik və Ağkilsə kəndində buna oxşar mərasim keçirəcəyik".

Açılış mərasimində Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar, Qərbi Azərbaycan İcmasının Ağsaqqallar Şurasının sədri, akademik Əhliman Əmiraslanov, Aşıqlar Birliyinin sədri Məhərrəm Qasımlı, Aşıq Ələsgərin nəticəsi Xətai Ələsgərli çıxış edərək, Aşıq Ələsgər irsinin tədqiqi, təbliği və onun əsas mərhələlərinin Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olduğunu bildirdilər. Aşıq Ələsgər şəxsiyyətinə, irsinə, yaradıcılığına verilən bu dəyərli bütövlükdə saz sənətinə, söz sənətinə verilən bir dəyər kimi qiymətləndiriblər.

Sonra Prezident İlham Əliyev ustad sənətkar Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılışını edib, abidənin önünə gül dəstəsi qoyub.

Qeyd edək ki, heykəlin müəllifi Xalq rəssamı Natiq Əliyev, memarı isə Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının baş müəllimi Malik Babayevdir.

Aşıq Ələsgər öz əsərləri ilə Azərbaycanın zəngin bədii irsinə misilsiz töhfələr bəxş edib. Azərbaycan milli bayramları və toylarının əvəzəlməz iştirakçısı olan Aşıq Ələsgərin yaradıcılığı əlvan xüsusiyyətlərə, müxtəlif mövzulara və süjet xəttinə malikdir. Aşıq Ələsgərin əsərləri dilinin sadəliyi, nitqin zənginliyi, müxtəlifliyi, emosionallığı və özünəməxsus bədii tapıntıları ilə seçilir.

Onun yaradıcılığında gənc nəslin əxlaqi-tərbiyəvi və vətənpərvər ruhda böyüməsi üçün yazdığı şeirlər-ustadnamələr də xüsusilə təqdirəlayiqdir. Aşıq Ələsgərin zəngin poetik irsi aşıqlar üçün əsl sənətkarlıq məktəbi olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və oğlu Heydər Əliyev sentyabrın 30-da Bakıda Azərbaycan aşıq yaradıcılığının görkəmli nümayəndəsi, böyük el sənətkarı Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılışında iştirak ediblər.

Dövlətimizin başçısı tədbirdə çıxış edib.

Prezident İlham Əliyev Bakının mərkəzində Azərbaycan aşıq sənətinin görkəmli nümayəndəsi Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılışının ölkə üzrə çox əlamətdar gün olduğunu deyib: "Bu münasibətlə sizi və bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik etmək istəyirəm. Bu, doğrudan da çox gözəl hadisədir. Bildiyiniz kimi, üç il əvvəl Aşıq Ələsgərin adının əbədiləşdirilməsi üçün mən iki Sərəncam imzalamışam. Bir Sərəncam əsasında Aşıq Ələsgərin 200 illik yubileyi dövlət səviyyəsində qeyd edildi. İkinci Sərəncam əsasında onun abidəsinin ucaldılması məsələsi nəzərdə tutulurdu. Bu gün şəhərimizin bu gözəl yerində, deyə bilərəm ki, şəhərimizin mərkəzində, gözəl parkda Aşıq Ələsgərin abidəsi ucaldılıb".

Dövlətimizin başçısı çıxışında qeyd edib ki, Aşıq Ələsgər ömür boyu Azərbaycanın qədim torpağı olan Göyçə mahalında yaşayıb, yaradıb və ömrünün son illərində öz doğma torpaqlarını tərk etməyə məcbur olub: "O vaxt onun 97 yaşı var idi, 1918-ci ildə erməni vəhşiləri azərbaycanlıları etnik təmizləməyə məruz qoymuşdular. Bu, XX əsrdə azərbaycanlıların öz qədim torpaqlarından - Qərbi Azərbaycandan birinci deportasiyası idi. Əfsuslar olsun, ondan sonra da bizim xalqımız iki deportasiyaya məruz qalmışdır. Aşıq Ələsgər ailəsi ilə birlikdə qonşu Kəlbəcər rayonuna köçmüşdür. Ancaq doğma Vətən, doğma torpaq onu yenə də Göyçə mahalına çəkirdi, baxmayaraq ki, iqlim, təbiət, gözəllik baxımından Kəlbəcər və Göyçə mahalı çox da fərqlənir. Amma onun Vətən sevgisi, torpaq sevgisi o qədər güclü idi ki, bütün təhlükələrə baxmayaraq, o, təqribən üç ildən sonra öz doğma Ağkilsə kəndinə qa-

yıtmış və bir neçə ildən sonra orada vəfat etmişdir".

Prezident İlham Əliyev 1970-ci illərdə Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Aşıq Ələsgərin 150 illik yubileyinin keçirildiyini, Sovet İttifaqı miqyasında və bu yubiley münasibətilə doğma Ağkilsə kəndində abidəsinin ucaldıldığını qeyd edib: "Xalqımız deportasiyanın üçüncü dalğasına məruz qalanda erməni vandalları onun abidəsinə dağıtmışdılar. Necə ki, indi biz hamımız bunu görürük. Qarabağda, Şərqi Zəngəzurdə bizim tarixi abidələrimiz, görkəmli şəxsiyyətlərin abidələri, məscidlərimiz, saraylarımız, qəbiristanlıqlarımız erməni vandalları tərəfindən dağıdılmışdı. Bu praktika yeni deyil, əsrlər boyu bütün dünyanın gözü qarşısında bizə qarşı bu ədalətsizlik, bu vəhşilik təkrənilirdi".

Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, Aşıq Ələsgər yaradıcılığı Azərbaycan xalqının ürəyində elə bir böyük iz buraxmışdır ki, 200 il keçəndən sonra yenə də o, görkəmli şəxsiyyət, vətənpərvər insan, öz xalqı-

ni, Vətəninə sevməyən insan kimi xalqımızın yaddaşında yer tutub.

Prezident İlham Əliyev azərbaycanlıların kütləvi deportasiya olunduğu tarixi məqamlara da toxunub: "Xalqımız XX əsrdə üç deportasiya dalğasına məruz qalmışdır - 1918-ci ildə birinci, 1940-50-ci illərdə ikinci və 1980-ci illərin sonları-1990-cı illərin əvvəllərində üçüncü deportasiya baş vermişdir. İki deportasiyadan müəyyən müddətdən sonra Azərbaycan xalqı öz dədə-baba torpaqlarına qayıtmış, yəni, hamısı olmasa da, böyük bir qisim qayıtmışdır. Bu, bizdə haqlı olaraq əminlik yaradır ki, üçüncü etnik təmizləmə dalğasına məruz qalmış Qərbi azərbaycanlılar öz dədə-baba torpaqlarına qayıda-çaqlar. Bunu deməyə əsas verən bir çox amillər var. Əlbəttə ki, Vətən sevgisi, o torpaqlar unudulmayıb və unudulmayacaq, o torpaqları görməyən Qərbi azərbaycanlıların sonrakı nəsilləri Vətən həsrəti ilə yaşayırlar".

"Bu gün biz Azərbaycan xalqının əyilməz ruhunu Qarabağa və Şərqi Zəngəzura qayıdan soydaşlarımızın timsalında görürük. O torpaqları heç

Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılış mərasimində AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli də iştirak edib

Xəbər verdiyimiz kimi, sentyabrın 30-da Bakıda Prezident İlham Əliyevin və oğlu Heydər Əliyevin iştirakı ilə Azərbaycan aşıq yaradıcılığının görkəmli nümayəndəsi, böyük el sənətkarı Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılış mərasimi olub.

Mərasimdə Prezident İlham Əliyev geniş nitqlə çıxış edib.

Həmçinin tədbirdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Xalq yazıçısı Anar, Qərbi Azərbaycan İcmasının Ağsaq-

qallar Şurasının sədri akademik Əhliman Əmiraslanov, Aşıqlar Birliyinin sədri Məhərrəm Qasımlı və Aşıq Ələsgərin nəticəsi Xətai Ələsgərli çıxış ediblər.

Çıxışlardan sonra Prezident İlham Əliyev ustad sənətkar Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılışını edib. Azərbaycan Prezidenti abidənin önünə gül dəstəsi qoyub.

Sonda xatirə şəkli çəkdirilib.

Qeyd edək ki, mərasimdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli də iştirak edib.

Çində ilk dəfə keçirilən azərbaycanşünaslıq beynəlxalq elmi konfransının iştirakçılara videomüraciət ünvanlanıb

Pekində "İpək yolu ruhuyla Çin-Azərbaycan münasibətlərini möhkəmləndir" devizi ilə 1-ci Çin azərbaycanşünaslıq beynəlxalq elmi konfransı keçirilib.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli beynəlxalq konfransın iştirakçılara videomüraciət ünvanlayıb. Müraciətdə beynəlxalq konfransın iştirakçılarını təbrik edən akademik İsa Həbibbəyli tədbiri əlamətdar elmi-mədəni hadisə kimi yüksək qiymətləndirib.

Azərbaycan-Çin əlaqələrinin müstəqillik illərində özünəməxsus böyük inkişaf yolu keçdiyini deyən AMEA rəhbəri bildirib ki, 1994-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikasına olan səfəri Azərbaycan-Çin əlaqələrinin yeni tarixi şəraitdə möhkəm təməllərinə

çevrilmiş və istiqamətini müəyyən etmişdir.

Diqqətə çatdırıb ki, Prezident İlham Əliyevin Çin Xalq Respublikasına səfərləri zamanı imzalanan sənədlər, dövlət səviyyəsində əldə olunan razılaşmalar Azərbaycan-Çin əlaqələrini qısa vaxtda çox yüksək inkişaf mərhələsinə qaldırıb.

"Bu gün Azərbaycanda həm iqtisadi, həm elmi-ədəbi-mədəni, həm də digər sahələrdə Çin Xalq Respublikası ilə geniş əlaqələr inkişaf etməkdə davam edir. Bu əlaqələr çərçivəsində Azərbaycan-Çin münasibətlərinin xüsusi bir qolunu təşkil edən elmi əlaqələr özünəməxsus inkişaf yolu keçməkdədir. AMEA ilə Çin Sosial Elmlər Akademiyası arasında bağlanmış müqavilə, AMEA ilə HEBEY Sosial Elmlər Akademiyası arasında imzalanmış

əməkdaşlıq sazişi Azərbaycan alimləri ilə Çin alimlərinin müştərək tədqiqatlar aparmaq, ölkələri elmi şəkildə tanımaq, elmi ədəbiyyatı mübadilə etmək baxımından qarşıda yeni üfüqlər açıq. Pekin Xarici Dillər Universiteti, HEBEY Pedaqoji Universiteti və HEBEY Sosial Elmlər Akademiyası ilə AMEA Xəzərdən Çin səddinə qədər olan böyük bir layihənin icrasına başlamışdır. 2024-cü ilin iyun ayında Çində keçirilən beynəlxalq konfrans yaxın gələcəkdə Azərbaycanda, Özbəkistanda və digər respublikalarda da davam etdiriləcəkdir", - deyə akademik İsa Həbibbəyli söyləyib.

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda Çin Mədəniyyət Mərkəzinin fəaliyyət göstərdiyini deyən akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan alimlərinin Çin ədəbiyyatına dair dis-

sertasiya müdafiə etdiklərini, Çinə həsr olunmuş şeirlərdən ibarət kitabın çap olunduğunu bildirib: "Azərbaycan-Çin əlaqələri, eyni zamanda Çin dilinin Azərbaycanda öyrənilməsinə də böyük maraq yaratmışdır və Akademiyamızın Çin Mədəniyyət Mərkəzində də Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyinin dəstəyi ilə Çin dilini öyrənən tədqiqatçılar nəslə artıq formalaşmışdır. Bizim üçün son dərəcə böyük əhəmiyyətə malikdir ki, Pekin Xarici Dillər Universitetində artıq ikinci dəfədir ki, Azərbaycan dili üzrə mütəxəssislər hazırlanan qəbul aparılmışdır və həmin Azərbaycan dili üzrə 1-ci qəbulun məzunu-ru Azərbaycanda təcrübə keçirlər. Onlar Azərbaycan dilini doğma ana dilləri qədər dərinləndiriblər".

Akademik İsa Həbibbəyli müraciətində "Azərbaycan dili" ixtisasının

Pekin Xarici Dillər Universitetində tədris olunmasının təşkilatçısı filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Aqşin Əliyevin 1-ci Çin azərbaycanşünaslıq beynəlxalq elmi konfransının keçirilməsi istiqamətindəki rolunu yüksək qiymətləndirib. Qeyd edib ki, Aqşin Əliyev Azərbaycanla Çin Xalq Respublikası arasında elmi-mədəni əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə böyük töhfələr vermişdir.

"Beynəlxalq elmi konfransın keçirilməsi Çin Xalq Respublikasının elmi ictimaiyyəti, alimləri, universitetləri və Akademiyası ilə Azərbaycan Respublikasının akademik qurumları, alimləri arasında yeni körpülərin yaradılmasına səbəb olacaq və qarşımızda daha böyük üfüqlər açacaqdır. Bir daha 1-ci Çin azərbaycanşünaslıq beynəlxalq elmi konfransının təşkilatçılarına və iştirakçılarını salamlayıb, bu tarixi hadisənin daha uğurlu keçməsi üçün xoş arzularımı bildirirəm".

Qeyd edək ki, Pekin Xarici Dillər Universitetinin təşkilatçılığı və ev sahibliyi ilə keçirilən tədbirin məqsədi Azərbaycanın qədim tarixi, dili və mədəniyyətinin Çində elmi yolla tanıtılmasına töhfə vermək, iki xalq arasında mədəni əlaqələri dərinləndirmək, Çində azərbaycanşünaslıq elminin inkişafına təkan verməkdir.

AMEA-da şəhid ailələri ilə görüş

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Anım günündə Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına canından keçmiş şəhidlərimizin ailə üzvləri ilə görüşüb.

Əvvəlcə şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla anılıb.

Görüşdə çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli tarixi anlara şahidlik etdiyimiz bu günlərin təməllərini Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulduğunu, Horadiz əməliyyatı ilə düşmənin ağır məğlubiyyətə uğradıldığını və nəticədə atəşkəsin imzalanması ilə Azərbaycanın gələcək inkişafına qədəm qoyduğunu söyləyib. Qeyd edib ki, dahi liderin apardığı diplomatik və iqtisadi siyasəti uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı bütün sferalarda öz inkişafının ən yüksək mərhələsinə qaldırmaqla güclü, modern ordu yaratdı.

Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsində tarixi Qələbə qazanaraq düşməni kapitulyasiyaya məcbur etdiyini deyən akademik İsa Həbibbəyli 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən antiterror təd-

birliyi nəticəsində isə ərazi bütövlüyümüzün tam bərpa edildiyini bildirib. Vurğulayıb ki, Azərbaycanda və dünyada yaşayan bütün soydaşlarımız Ali Baş Komandan İlham Əliyevin işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə Dövlət Bayrağımızı ucaltmasını və Xankəndi şəhərində keçirilən hərbi paradı böyük fəxr və qürurla izləyib. AMEA rəhbəri həyata keçirilən genişmiqyaslı tədbirlərin davamı olaraq ölkə başçısının 19 sentyabr 2024-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Gününün təsis edildiyini bildirib.

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Azərbaycanın çoxəsrlik tarixinə qızıl hərflərlə yazılan Qarabağ Zəfəri üçün dövlət başçımıza, ordumuza, şəhidlərimizə, qazilərimizə əbədi olaraq minnətdarıq.

Sonra AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqının sədri siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Sənan Həsənov çıxış edərək bildirib ki, Azərbaycan böyük dövlətçilik tarixinə malik olmaqla keçmiş böyük zəfərlərlə zəngindir və bu zəngin tarix xalqımızın qəlbində 30 illik işğalın bir gün növbəti zəfərimizlə nəticələncəyinə ümid verir. S.Həsənov Li-

der-Xalq-Ordu birliyinin Azərbaycanı tarixi Qələbəyə apardığını, həmrəyliyimiz nəticəsində düşmənin ağır məğlubiyyətə uğradıldığını söyləyib.

Görüşdə, həmçinin Birinci Qarabağ müharibəsi şəhidi Adıgözəl Bəşirovun atası Aşur Adıgözəlov və Vətən müharibəsi şəhidi Pərvin Həmidovun anası Bahar Şükürova çıxış ediblər.

Daha sonra akademik İsa Həbibbəyli AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqı tərəfindən hazırlanmış xatirə nişanlarını şəhid ailələrinə təqdim edib.

Sonda xatirə şəkli çəkdirilib.

AMEA-da yaşıl transformasiyaların aktual elmi-praktiki problemlərinin müzakirəsi

AMEA-nın Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri və Yer Elmləri Bölmələrinin birgə təşkilatçılığı ilə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" və "COP 29"ə həsr olunmuş birgə toplantısı keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli açaraq Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2024-cü ilin Azərbaycan "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsinin və Bakıda keçiriləcək dünya miqyaslı COP29 kimi mühüm konfransın əhəmiyyətindən danışdı. Ölkə başçısının apardığı siyasətə müvafiq olaraq Azərbaycanda yaşıl həərəkətə başlanıldığını deyən akademik İsa Həbibbəyli bu innovasiyaların cəmiyyətin bütün sahələrini əhatə etdiyini, elm sahəsində isə prioritet istiqamətlərin inkişafına böyük təkan verdiyini bildirdi. Qeyd edib ki, "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" və COP29 çərçivəsində AMEA-da da silsilə tədbirlər təşkil olunur, kitab və monoqrafiyalar hazırlanır.

AMEA rəhbəri Akademiyanın bütün bölmələrində müvafiq istiqamətlərdə geniş müzakirələrin aparıldığını, alim və ziyalılarımızın aktual elmi problemlərin həllində yaxından iştirak etdiklərini, COP29-a və "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"nə mühüm töhfələr verdiklərini bildirdi. Həmçinin bu birgə toplantının Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri və Yer Elmləri arasında əlaqələrin genişləndirilməsi baxımından önəmini qeyd edib.

Sonra tədbirdə AMEA-nın vitse-prezidenti, AR ETN İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru, akademik Rasim Əliquliyev "Yaşıl və rəqəmsal transformasiyaların qarşılıqlı təsirlərinin pozitiv və neqativ aspektləri" mövzusunda çıxış etdi. Azərbaycanda informasiya cəmiyyətinin formalaşması, sağlam ətraf mühitin, yaşıl cəmiyyətin formalaşdırılmasının dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən olduğunu qeyd etdi. Ölkəmizdə yaşıl və rəqəmsal transformasiyaların inkişafı, eyni zamanda ekoloji problemlərin həlli istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərdən, qəbul edilən fərman və sərəncamlardan, mühüm sənədlərdən bəhs etdi. Bu il COP 29-un Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı qəbul edilən qərarı ölkəmizdə Prezident İlham Əliyev tərəfindən yaşıl cəmiyyətin formalaşması istiqamətində həyata keçirilən siyasətin real nəticəsi kimi qiymətləndirib. 2024-cü ilin Azərbaycanda "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi və COP29 kimi mötəbər tədbirin ölkəmizdə keçirilməsinin müvafiq dövlət qurumları, həmçinin elmi ictimaiyyət qarşısında mühüm vəzifələr qoyduğunu vurğulayıb.

Rəqəmsal transformasiyanın ekosistemə neqativ təsirlərindən bəhs edən akademik Rasim Əliquliyev informasiya cəmiyyətinin enerji mənbəyinin - elektrik enerjisi olduğunu, elektrik enerjisi təminatının olmadıqda tədqirdir, informasiya cəmiyyətinin də mövcud olmadığını söyləyib. Alim bildirdi ki, neqativ təsirlərə həmçinin elektron tullantılar, batareyalar, akkumulyatorlar, fasiləsiz olaraq generasiya olunan informasiya seli - Big data və s. amillər aiddir.

Akademikin sözlərinə görə, rəqəmsal texnologiyaların yaşıl transformasiyalara pozitiv təsirlərinə isə kağız informasiya daşıyıcılarından elektron texnologiyalara keçid, rəqəmsal dövlət, internet, peyk texnologiyaları, yaşıl rəqəmsal texnologiyalar, süni intellekt texnologiyaları və s. daxildir.

"Yaşıl rəqəmsal texnologiyalarla bağlı tədqiqatlar İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun diqqət mərkəzindədir" - deyən akademik institutda Big Data resurslarının paralel emalı modelləri, optimal bulud sistemlərinin sintezi, yaşıl program sistemləri, smart-rəqəmsal dövlət arxitektura həlləri, yaşıl rəqəmsal iqtisadiyyatın formalaşması modelləri, Industry 4.0 platformasında milli radiasiya təhlükəsizliyi sistemine dair araşdırmaların aparıldığını diqqətə çatdırıb.

AMEA-nın akademik-katibi, akademik Arif Həşimov "COP 29-a hazırlıq: bərpa olunan enerji mənbələrinin COP 28-in nəticələri baxımından inkişaf perspektivləri" mövzusunda məruzəsini təqdim etdi. Akademik əvvəlcə hər il keçirilən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəfər Konfransına (COP1-COP28) dair hazırlanmış geniş icmal haqqında məlumat verib.

AMEA-nın akademik-katibi çıxışı zamanı hazırda müşahidə olunan iqlim dəyişikliyinə səbəb və nəticələri, qalığı yanacaq - kömür, neft və qazın qlobal iqlim dəyişikliyinə təsiri, planetin sürətlə istiləşməsi problemlərindən də söz açdı. Həmçinin bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadənin mövcud vəziyyəti, yarana biləcək problemlər və gözləntilər haqqında məlumat verib.

ETN İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun baş direktoru, akademik Əli Abbasov "Süni intellekt metodlarına əsaslanan Sənaye İdarəetmə Sistemləri və ətraf mühitin qorunmasına təsiri" mövzusunda məruzəsini təqdim edərək institutda süni intellekt metodlarına əsaslanan SCADA tipli milli intellektual sənaye idarəetmə sisteminin işləndiyini diqqətə çatdırıb, sistemin tətbiq sahələrindən danışdı. Eyni zamanda bu elmi müəssisədə aparılan tədqiqatlar, təcrübə-konstruktor işləri və hazırlanan təbliğat haqqında ətraflı məlumat verib.

Intellektual idarəetmə sisteminin həyata keçirilməsindən danışan akademik Əli Abbasov nəticədə neftçixarmanın məhsuldarlığının artdığını, sistemin erkən diaqnostikasının, onun işinin etibarlılığının təmin edildiyini, elektrik enerjisinə qənaət olduğunu qeyd etdi. Həmçinin bildirdi ki, bu sistem ətraf torpaqların radioaktiv tərkibli lay suları ilə çirklənməsinin qarşısını alır və ekoloji təmiz mühit yaradır.

COP 29 və Azərbaycan elmi ictimaiyyətinin qarşısında duran vəzifələr haqqında ETN Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanov danışdı. O, noyabrın ayında keçiriləcək COP29 tədbirinin Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzunun daha da yüksəldilməsi baxımından böyük siyasi və iqtisadi əhəmiyyətə malik olduğunu vurğulayıb. Bu fürsətdən istifadə edərək ölkəmizi tanımaq və təbliğ etmək baxımından hər bir vətəndaşın qarşısında mühüm vəzifələrin dayandığını söyləyib. AMEA-nın müxbir üzvü qeyd etdi ki, bu mötəbər tədbir dövlətimizin sülhsevər əməkdaşlığını bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirəcək.

Professor Misir Mərdanov çıxışının sonunda AMEA-da alternativ enerji mənbələrinin axtarılması, aşkar olunması və mövcud enerji mənbələrindən optimal, səmərəli istifadə məsələlərinin tədqiqi ilə məşğul olan elmi mərkəzin yaradılması ilə bağlı təklif irəli sürüb. Həmin mərkəzə ölkəmizdə və xaricdə fəaliyyət göstərən alimlərin cəlb olunmasının önəmini qeyd edən alim Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun da mərkəzin işində yaxından iştirak etməyə hazır olduğunu bildirdi.

Milli Aerokosmik Agentliyin Ekologiya İnstitutunun direktoru, texnika elmləri doktoru, professor Bəhrəm Əliyev "Ekologiyanın müasir problemləri və onların həlli yolları" mövzusunda məruzəsində bu gün beşəriyyəti ən çox narahat edən problemlərdən biri olan iqlim dəyişmələrindən danışdı. Bildirdi ki, iqlim dəyişmələri üzrə Hökumətlərarası Ekspert qrupunun qiymətləndirmələrinə görə, son 100 ildə Yer kürəsində orta temperatur 0,8 dərəcə artmışdır. COP 29-un iqlim dəyişmələrinin qarşısının alınması və fəsadlarının aradan qaldırılması istiqamətində birgə səylər göstərmək üçün çağırışlar etdiyini bildiren professor B.Əliyev bu tədbirin mühüm nəticələrlə yadda qalacağına əminliyini ifadə etdi.

Alimin sözlərinə görə, Milli Aerokosmik Agentliyinin Ekologiya İnstitutunda işğaldan azad olmuş torpaqlarda yaranmış müxtəlif ekoloji problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində elmi-tədqiqat işləri aparılır, müəyyən nəticələr əldə olunur. Dünya siyasətinin əsas istiqamətlərindən birinin də alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin genişləndirilməsi ilə bağlı olduğunu deyən institut direktoru respublikamızda bu istiqamətdə kompleks tədbirlərin həyata keçirildiyini diqqətə çatdırıb.

Tədbirdə AMEA-nın müşaviri, akademik Adil Qəribov müasir dövrdə yaşıl energetikanın tədqiqinin elmi-texniki problemlərindən danışdı. Alim müasir dövrdə Yer atmosferinin tərkibinin günəş şüalarının udulması, əks olunması və onlara əlaqəli istilik effektlərində mühüm rol oynadığını bildirdi. Onun sözlərinə görə, texnoloji inqilablar nəticəsində atmosferdə karbon qazından başqa ozon, metan və digər qaz tullantılarının miqdarı da artıb. Atmosferdə istixana qazlarının qatılığının artması nəticəsində yer səthinin temperaturu yüksəlib.

Alim Azərbaycanda karbon emissiyasını azaltmaq üçün çox mühüm layihələrin həyata keçirildiyini, alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin istifadəsinə xüsusi yer verildiyini diqqətə çatdırıb.

"Planetimizdə atmosfer havası daimi yerini dəyişdiyindən və bu problem qlobal xarakter daşıdığından yaşıl dünyanın formalaşdırılması son dərəcə zəruridir. Odur ki, bütün dünya ölkələri müvafiq sahədə qəbul edilən beynəlxalq konvensiyalar, konfrans qərarlarının həyata keçirilməsində fəal iştirak etməlidir", - deyə A.Qəribov bildirdi.

ETN Radiasiya Problemləri İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, professor İslam Mustafayev iqlim dəyişmələrinə qarşı azkarbonlu radiasiya texnologiyaları barədə məlumat verib. İqlim dəyişmələrinin başlıca mənfii təsirlərindən söz açan məruzəçi buraya kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın aşağı düşməsi - artan torpaq eroziyaları, su qıtlığı təhlükəsinin artması - quraqlıq, eko-sistemlərin məhv olması, insan sağlamlığına risklərin artması və s. aid olduğunu söyləyib. Onun sözlərinə görə, iqlim riski, ekstremal hava hadisələrinin birbaşa nəticələrinə - ölümlərə və iqtisadi itkilərə olan həssaslığı əks etdirir.

Professor İ.Mustafayev mövcud problemlərin həlli istiqamətində bir sıra təkliflər də səsləndirib. İqtisadiyyatda azkarbonlu texnologiyaların tətbiqi, enerji balansında günəş, külək, su və nüvə enerjisi kimi azkarbonlu enerji mənbələrinin artırılması, sənayedə enerjiətləmə sahələrində azkarbonlu texnologiyaların tətbiqi və s. kimi tədbirlərin həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

ETN Coğrafiya İnstitutunun şöbə müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Rauf Qardaşov süni intellektin yaşıl enerji sahəsində tətbiqi perspektivlərindən söz açdı. Bildirdi ki, hazırda beşəriyyət qlobal iqlim dəyişmələri, enerji təhlükəsizliyi, qida təhlükəsizliyi və sağlamlıq kimi bir-biri ilə sıx əlaqəli olan qlobal çağırışlarla üz-üzədir: "Bu problemlərin həlli üçün dünyanın hər yerində bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadəyə keçid sürətləndirilməlidir. Bu keçidi effektiv və optimal şəkildə həyata keçirmək yalnız intellektual idarəetmə metodlarının və süni intellektin tətbiqi ilə mümkündür".

Professor R.Qardaşovun sözlərinə görə, süni intellekt üsulları, günəş panellərinin və külək turbinlərinin yerləşdirilməsi və idarə edilməsi ətraf mühit şəraitinə əsasən optimallaşdıraraq onların səmərəliliyini artırır. Bu təbliğlər şəbəkə operatorlarına təklif və tələbi daha səmərəli şəkildə balanslaşdırmağa kömək edir.

"Ətraf mühit stres amillərinin canlı sistemə mənfii təsiri mexanizmləri" mövzusunda məruzəni ETN Biofizika İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Oktay Qasımov təqdim etdi. O, iqlim dəyişmələrinin bütün Yer kürəsini əhatə edən global problem olduğunu və onu əsasən qlobal parametrlərdən biri olan karbon qazının miqdarı ilə əlaqələndirildiyini qeyd etdi. Bildirdi ki, müasir dövrimizdə tullantı olaraq karbon qazı əmələ gətirməyən, yaxud da karbon qazı tullantısının miqdarını kəskin azalda bilən texnologiyaların inkişaf etməkdədir.

Professor O.Qasımov bildirdi ki, karbon qazının miqdarının artması ilə ətraf mühitin temperaturunun çoxalması mexanizmləri başadüşüləndir. "Lakin karbon qazının artması ilə yeni spesifik problemlər yaranır. İnsan sağlamlığına karbon qazının yaratdığı fəsadları nəzərə almasaq, bu problem tədricən artıb nəqəsinə yaxınlaşacaq" - deyə məruzəçi əlavə etdi.

ETN Neft və Qaz İnstitutunun şöbə müdiri, professor Fəxrəddin Kərimov "Azərbaycanda iri sənaye obyektlərindən atmosfərə atılan karbon qazının tutulması, yığılması və metanol/karbamid istehsalında istifadə edilməsi Layihəsi"nin idarə olunmasında süni intellektin istifadəsi problemləri ilə bağlı çıxış etdi. O, "Neft-qaz sahəsinin geokoloji problemləri" şöbəsi tərəfindən aparılan elmi-tədqiqat işləri haqqında məlumat verərək qeyd etdi ki, iri sənaye müəssisələrindən atmosfərə atılan CO2 qazının tutularaq saxlanması və gələcəkdə faydalı istifadəsi məsələləri araşdırılmışdır.

F.Kərimov bu istiqamətdə şöbə tərəfindən beynəlxalq təcrübələrin öyrənildiyini, xaricdə işlə-

nən layihələr və təbliğat haqqında məlumatların toplanaraq təhlil edildiyini qeyd etdi. Bildirdi ki, tədqiqat çərçivəsində Azərbaycanda təbii qazdan istifadə etməklə enerji istehsal edən iri müəssisələr təyin edilmiş, onlardan atılan CO2 qazının inventarlaşdırılması aparılaraq həcmi hesablanmışdır.

O, həmçinin birbaşa qlobal iqlim dəyişmələrinə mənfii təsirin azalmasına xidmət edən layihələrin işləndiyini vurğulayıb.

İclasda ETN Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Namiq Cəlilov və fizika-riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru Fazil İsmayilovun həmmüəllifi olduqları "Azərbaycan ərazisində ekoloji və iqlim şəraitinin kosmik monitorinqi" mövzusunda birgə məruzəsi dinlənilib. Məruzədə qeyd olunub ki, kosmik monitorinq məlumatları müxtəlif ekoloji və klimatoloji problemlərin həlli, təbii mühitin mövcud vəziyyətini və dəyişikliyini öyrənmək üçün zəruri olan Coğrafiya İnformasiya Sistemlərinin (CİS) vacib hissəsinə təşkil edir. CİS ətraf mühit haqqında bütün növ məlumatların yaradılması, idarə edilməsi, təhlili və xərirləşdirilməsi üçün istifadə olunan texnologiyadır.

Həmçinin qeyd olunub ki, kosmik monitorinqin inkişafının cari və perspektivli istiqamətləri əsasən təbii mühitin, antropogen obyektlərin və hadisələrin məsafədən monitorinqinin geniş regional problemlərinin həlli, fəvqəladə halların qarşısının alınması və aradan qaldırılması imkanları ilə bağlıdır. Bu baxımdan regional kosmik sistemlərin və məsafədən zondlama texnologiyalarının praktiki istifadəsi məsələləri fundamental aktualıq kəsb edir.

ETN Geologiya və Geofizika İnstitutunun şöbə müdiri, geologiya-mineralogiya elmləri doktoru Abdulvahab Muxtarov Yer qabığında yüksək dəqiq temperatur müşahidələri ilə bağlı məruzəsini təqdim etdi. O, çıxışı zamanı geotermik məlumat bazası və onun köməyiylə alınan nəticələr, geotermiyada termometrə yeni tələblər haqqında məlumat verib. Eyni zamanda Cənubi Xəzər hövzəsi və Azərbaycan ərazisi üzrə geotermik məlumatların statistik xülasəsinə təqdim etdi. Qeyd etdi ki, buraya sükurlarda istilik generasiyası məlumatları, sükurların istilik xüsusiyyətləri, temperatur və geotermik qradiyent, istilik seli və s. aiddir.

Məruzəçi geotermal məlumat bazasının köməyiylə alınan nəticələrdən də danışdı, Azərbaycan ərazisində "Neytral qat"ın temperaturu və horizontal qradiyentlərin paylanmasına dair tərtib edilmiş xəritələri tədbir iştirakçılarından diqqətinə çatdırıb.

Tədbirdə ətraf mühitin qorunması üzrə beynəlxalq ekspert Çingiz Məmmədov da çıxış edərək toplantının iqlim dəyişmələrinə dair müxtəlif mövzularda müzakirələrin aparılması və səmərəli nəticələrin əldə olunması baxımından əhəmiyyətindən danışdı.

O, Azərbaycanın bütün yaşayış məntəqələri, rayon və kəndlərində mövcud olan məişət tullantılarının ekologiyamızı üçün böyük problemlər yaratdığı vurğulayıb, bu istiqamətdə ciddi tədbirlərin görülməsinin son dərəcə vacib olduğunu qeyd etdi. Həmçinin ətraf mühitin çirklənməsinin qarşısının alınması və məişət tullantılarının zərərsiz hala gətirilməsinə dair bir sıra təkliflər səsləndirib.

Sonda tədbirə yekun vuran akademik İsa Həbibbəyli dinlənən məruzələrin qlobal çağırışlara, dünya elminin tələblərinə cavab verən mühüm problemlərə həsr olduğunu vurğulayıb. AMEA rəhbəri COP29-un çağırışları, ölkə başçısının qarşıya qoyduğu məsələlər və süni intellektə bağlı aktual elmi mövzuları əhatə edən toplantının həm də alimlərin həmrəyliyi, ortaq layihələrin ərşəyə gəlməsi və Azərbaycan elminin beynəlxalq aləmə inteqrasiyası baxımından əhəmiyyətini vurğulayıb.

Azərbaycanda kitab bayramı

X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası öz stendi və nəşrləri ilə təmsil olunur

X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisinin açılış mərasimi

Oktyabrın 2-də Mədəniyyət Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Bakı Ekspo Mərkəzində X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisinin açılış mərasimi keçirilib. 10-cu yubiley sərgisi dəhi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin (1494-1556) anadan olmasının 530 illiyinə həsr edilib.

Açılış mərasimində mədəniyyət naziri Adil Kərimli, Milli Məclisin vitse-spikeri akademik Rafael Hüseynov, AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Xalq yazıçısı Anar, millət vəkili, tanınmış mədəniyyət, elm, ədəbiyyat xadimləri və digər qonaqlar iştirak ediblər.

Əvvəlcə tədbirdə bədii hissə təqdim edilib.

Sonra açılış nitqi ilə çıxış edən Xalq yazıçısı Anar kitab sərgisi ənənəvi layihəsinin kitabsevərlər üçün böyük bayram olduğunu qeyd edərək, kitab mədəniyyətinin hər bir ölkə və xalq üçün zəruriliyini vurğulayıb. Yazıçı beynəlxalq sərginin dəhi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 530 illiyinə həsr edildiyini deyib.

Sonra qonaqlar sərgi ilə tanış olublar.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli sərgidə jurnalistlərə müsahibə verib. Akademiyanın elmi müəssisə və təşkilatlarının da beynəlxalq kitab sərgisində iştirak etdi-

yini bildirib, elm və mədəniyyətimizin təbliği istiqamətində sərginin xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini qeyd edib.

Qeyd edək ki, X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası öz stendi və nəşrləri ilə təmsil olunur.

6 gün davam edəcək sərgidə AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatları tərəfindən cari ildə çap olunmuş elmi əsərlər, xüsusilə "Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 530 illiyi" çərçivəsində nəşr edilən kitablar, monoqrafiyalar, Qarabağ və İrəvan tarixindən bəhs edən araşdırmalara dair nəşrlər, çoxcildliklər, elmi jurnallar AMEA-nın stendini ziyarət edən qonaqlara təqdim ediləcək.

"Heydər Əliyev və Məhəmməd Füzuli" kitabının təqdimatı

X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisi çərçivəsində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Məhəmməd Füzulinin bədii irsinin təbliği, adının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı fərman və sərəncamlarını, o cümlədən Füzulinin yubileylərindəki çıxışlarını özündə ehtiva edən "Heydər Əliyev və Məhəmməd Füzuli" adlı kitabın təqdimatı keçirilib.

Tədbirdə çıxış edən Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktotı Raimkulova bu il 530 yaşı tamam olan Məhəmməd Füzulinin yubileyinin Azərbaycanda və bütün Türk dünyasında, o cümlədən müxtəlif ölkələrdə təntənəli şəkildə qeyd olunduğunu bildirib.

Qeyd edib ki, kitaba Heydər Əliyevin Məhəmməd Füzuli irsinin təbliği ilə bağlı gördüyü tarixi işlər haqqında elm xadimlərinin məqalələri daxil edilib. Həmçinin kitabdakı məqalələri görkəmli rəssamların rəsm əsərləri müşayiət edir.

A.Raimkulova onu da əlavə edib ki, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu bu il Türk dünyasının ədəbi irsinin təbliği yönündəki missiyasını yerinə yetirərək "Türk ədəbiyyatının inciləri", "Türk dünyasının elmi inciləri" kimi müxtəlif kitab seriyalarını tərtib edib.

Tədbirdə çıxış edən AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev milli tefəkkürün formalaşmasını, mənəvi dəyərlərin qorunmasını hər zaman dövlət siyasətində prioritet kimi görüb. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövrlərində elmə, mədəni irsə, ədəbiyyat və mədəniyyətə, görkəmli şəxsiyyətlərə münasibətin dəyişdiyini, elm adamlarına, yazıçı və şairlərə qayğının artdığını deyib.

Qeyd edib ki, XX əsrin 70-80-ci illərindən sonra klassiklərin irsinə münasibətdə bir dönüş başlayıb və bu işdə də Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müstəsna rolu olub.

Akademik İsa Həbibbəyli Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun ilk dəfədir ki, Məhəmməd Füzuli haqqında kitab ərəşəyə gətirdiyini və elmi ictimaiyyətə təqdim etdiyini deyib.

Tədbirdə Xalq yazıçısı Anar, AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun direktoru akademik Teymur Kərimli, akademik Nizami Cəfərov, Qazaxıstan Prezidentinin müşaviri Malik Otarbayev, Milli Məclisin deputatı filologiya elmləri doktoru Elnarə Akimova və digər çıxış edənlər kitab barədə təəssüratlarını bölüşüblər. Onlar Məhəmməd Füzulinin yaratdığı ölməz irsin hər zaman öz aktuallığını qoruduğunu və insanlar tərəfindən sevilərək oxunduğunu vurğulayıblar.

Sonra tədbir bədii hissə ilə davam edib.

Füzuli irsi dünyaya tanındı

Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 530 illiyinə həsr olunmuş 10-cu Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisi çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi və Milli Kitabxananın birgə təşkilatçılığı ilə Bakı Ekspo Mərkəzinin konfrans zalında "Klassik Azərbaycan şeirinin günəşi-Məhəmməd Füzuli" mövzusunda Beynəlxalq Elmi konfrans keçirilib.

Tədbiri Azərbaycan Milli Kitabxanasının direktoru, professor Kərim Təhrov açaraq, qeyd edib ki, bu beynəlxalq elmi konfransın əsas qayəsi Məhəmməd Füzulinin dünya miqyasında əsərlərinin təbliği, çapı, əlyazmaların yerləşdiyi kitabxanalar haqqında məzahirələrin aparılmasıdır.

Tədbirdə çıxış edən AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli dövlət başçısının "Dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin 530 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" Sərəncamından irəli gələrək Füzuli irsinin ölkə və dünya ictimaiyyətinə daha dolğun çatdırılması məqsədilə çox-

saylı tədbirlərin keçirildiyini deyib. Qeyd edib ki, Füzulinin mənşəyi azərbaycanlı, dili isə Azərbaycan-türk dilidir. Ulu öndər Heydər Əliyevin də dediyi kimi, Füzuli türk xalqlarını birləşdirmiş şəxsiyyətdir.

Akademik İsa Həbibbəyli AMEA-nın Rəyasət Heyəti, Humanitar və İctimai Elmlər bölmələri və İraq-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə dahi şairin yubileyi münasibətilə beynəlxalq elmi konfransın keçirildiyini, alimlərimizin Qazaxıstanda və Özbəkistanda "Füzuli günləri" tədbirlərində iştirak etdiklərini vurğulayıb.

Məhəmməd Füzulinin yubileyi ilə bağlı tədbirlər planı çərçivəsində fəaliyyətin davam etdiyini qeyd edən AMEA rəhbəri Akademiyasının Türkiyənin Qazi Universiteti və İraqın Kerkük Universiteti ilə birgə Məhəmməd Füzuliyə həsr olunan konfransların təşkil olunacağını da bildirib.

Qeyd edib ki, bu kimi tədbirlər, eləcə də şairin həyat və yaradıcılığında bəhs edən tədqiqatlar bir növ Akademiyamızın Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 530 illik yubileyi ərəfəsində istər ölkə miqyasında, istərsə də beynəlxalq miqyasda elmi ictimaiyyətə hesabatıdır.

Tədbirdə çıxış edən Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət nazirinin müavini Fərid Cəfərov, Xalq yazıçısı Anar, Gürcüstan Milli Parlament Kitabxanasının direktoru, professor Konstantin Gamsaxurdiya, Macarıstan Seçni Milli Kitabxanasının direktor müavini xanım Judit Gerencser, M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun direktoru, akademik Teymur Kərimli, AMEA-nın N.Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri, professor Fəridə Əzizova, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin direktoru, akademik Nizami Cəfərov, Milli Məclisin elm və təhsil komitəsinin sədri, professor Anar İsgəndərov dəhi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin ədəbi-bədii yaradıcılığında ətraflı bəhs edərək, bu günün önəmini xüsusilə vurğulayıblar.

Beynəlxalq Kitab Sərgisi çərçivəsində həmçinin "Məhəmməd Füzuli 530" mövzusunda ekspozisiyanın açılışı olub.

Qazax yazıçısı və ictimai xadim Kemel Tokayevin "Xüsusi tapşırıq" kitabı Azərbaycan dilində

Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu tərəfindən nəşr olunan görkəmli Qazax yazıçısı və ictimai xadim Kemel Tokayevin Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş "Xüsusi tapşırıq" kitabının X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisi çərçivəsində təqdimatı olub.

Tədbirdə çıxış edən Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktoti Raimkulova müharibə əleyhinə qələmə alınan, insanları sülhə səsləyən "Xüsusi tapşırıq" kitabının "Türk ədəbiyyatının inciləri" seriyasından olduğunu bildirdi. K. Tokayevin yazıçılıq fəaliyyəti ilə yanaşı, jurnalistika ilə də məşğul olduğunu, publisistik əsərlərində Qazaxıstanın mühüm mədəni və sosial məsələlərini işıqlandırdığını deyib.

Qazaxıstan Prezidentinin müşaviri Malik Otarbayev Kemel Tokayevin Qazax ədəbiyyatında detektiv janrının təməlini qoyan yazar olduğunu söyləyib: "O, hər bir əsərini arxivdəki məlumatlara əsaslanaraq yazıb. Yaşanan hadisələri qələmə alaraq tarixdə unudulmaz iz qoyub".

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Kemel Tokayevin kitabının Azərbaycan dilində nəşr olunmasının əhəmiyyətini vurğulayıb. Türk mədəniyyətinin və söz sənətinin inkişafına böyük töhfələr və-

rən Kemel Tokayevin Qazax ədəbiyyatının detektiv janrının banilərindən olduğunu deyib.

Akademik İsa Həbibbəyli bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcüməsinin, eyni zamanda beynəlxalq kitab sərgisində təqdimatının türk dövlətləri arasında inteqrasiya əsaslı tərəfdaşlıq əlaqələrinin inkişafına töhfə olduğunu söyləyib.

Qeyd edib ki, "Xüsusi tapşırıq" kitabı yerli oxuculara Qazax ədəbiyyatının böyük siması olan Kemel Tokayevin yaradıcılığı ilə tanış olmağa imkan yaradacaq.

Tədbirdə çıxış edən Xalq yazıçısı Anar, Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayev kitabın Azərbaycan dilində nəşr olunmasını yüksək qiymətləndiriblər.

Azərbaycan Atatürk Mərkəzinin direktoru akademik Nizami Cəfərov da kitab haqqında fikirlərini bölüşüb.

Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri Fazil Mustafa Kemel Tokayevin yaradıcılığından söz açaraq, bu cür əlamətdar günlərin ənənəyə çevrilməsinin önemi vurğulayıb.

Kitabın layihə rəhbəri və ön sözün müəllifi Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktoti Raimkulova, tərcüməçisi Rəbiqə Nazımqızı, redaktoru isə Əkbər Qoşalidir.

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli nəşrləri

X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisində "Füzuli" təqdimat zonasında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının "AMEA-nın Məhəmməd Füzuli nəşrləri" adlı təqdimatı keçirilib.

Təqdimat mərasimində AMEA-nın institut və təşkilatlarından nümayəndələr, elm, mədəniyyət xadimləri və digər qonaqlar iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli klassik nəsrin böyük ustası Məhəmməd Füzulinin 530 illiyinin qeyd edilməsi haqqında ölkə başçısının sərəncamını xatırladı. Sərəncamın Məhəmməd Füzuli irsinin tədqiqi və təbliğinə mühüm təkan verdiyini qeyd edib, bu məqsədlə akademiya şairin elmi-ədəbi irsinin öyrənilməsi istiqamətində tədqiqatların davam etdiyini, o cümlədən dahi müfəkkirin yubiley həsr olunan silsilə respublika və beynəlxalq səviyyəli konfransların keçirildiyini diqqətə çatdırıb.

Məhəmməd Füzulinin Türk dünyasının sivilizasiyaya bəxş etdiyi ən böyük düha-

lardan olduğunu deyən akademik İsa Həbibbəyli Füzuli dövrü, ədəbi irsi və məktəbi problemlərinin müasir humanitar düşüncənin tələbləri kontekstində yenidən tədqiqinə böyük ehtiyacın olduğunu bildirdi.

Akademik İsa Həbibbəyli sərgidə AMEA üçün ayrılmış guşədə Akademiyanın müvafiq institut və təşkilatlarının M. Füzulinin çoxcəhətli bədii-fəlsəfi irsini əks etdirən monoqrafiya, kitab, tərcümə nəşrləri və materialların yer aldığını vurğulayıb.

Tədbirdə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Xalq yazıçısı Anar, AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun direktoru, akademik Teymur Kərimli, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdirləri, filologiya elmləri doktorları Fəridə Əzizova, Ataəmi Mirzəyev və AMEA-nın Z. Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ruhəngiz Cümşüddü çıxış edərək Füzuli sənətinin qüdrəti, miqyası, mütərəqqi fikirlər təbliğ edən şairin ana dilində yaratdığı əsərlər haqqında fikirlərini bölüşüblər.

Kərkükün milli tədqiqatçısı - Əta Tərzibaşı

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda Kərkük Kültür Dərnəyinin rəhbəri Dr. Şəmsəddin Kuzəçi, Azərbaycan Ədəbiyyat Fondunun Baş direktoru, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin üzvü Vəris Yolçuyev, AMEA-nın Əlyazmalar İnstitutunun direktoru akademik Teymur Kərimli, eləcə də Türk Ağsaqqalları Birliyinin İdarə Heyətinin üzvləri, Akademiyanın müxtəlif institutlarının əməkdaşları və digərləri iştirak ediblər.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, nəşrin müəllifi - kərküklü şair və tədqiqatçı, Kərkük Kültür Dərnəyinin rəhbəri Dr. Şəmsəddin Kuzəçi, Azərbaycan Ədəbiyyat Fondunun Baş direktoru, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin üzvü Vəris Yolçuyev, AMEA-nın Əlyazmalar İnstitutunun direktoru akademik Teymur Kərimli, eləcə də Türk Ağsaqqalları Birliyinin İdarə Heyətinin üzvləri, Akademiyanın müxtəlif institutlarının əməkdaşları və digərləri iştirak ediblər.

Əvvəlcə türkmən ədəbiyyatına dair AMEA-da nəşr olunmuş kitabların sərgisinə baxış keçirilib. Daha sonra Ulu Öndər Heydər Əliyevin və ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına həlak olmuş şəhidlərimizin əziz xatirəsinə bir dəqiqəlik sükutla yad edildi.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli ölkə Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev və Ordumuzun, xalqımızın vəhdəti ilə şanlı Zəfər tariximizin yazıldığı 44 günlük Vətən müharibəsindən danışdı. Vətən müharibəsində qazanan Zəfərimizlə 30 illik işğal siyasətinə son qoyulduğunu, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edildiyini diqqətə çatdırıb. AMEA rəhbəri, həmçinin 2023-cü ilin sentyabrında keçirilən birgünlük lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində suverenliyimizin tam təmin edildiyini söyləyib. Vurğulayıb ki, bu şanlı Qələbə nəinki müstəqillik döv-

rünün, hətta çoxəsrlilik dövlətçilik tariximizin ən əlamətdar hadisəsi və zirvə məqamıdır.

Akademik İsa Həbibbəyli Qalib Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış tarixi Zəfərin uzaqgörən Ulu Öndər Heydər Əliyevin göstərdiyi mübarizə yolunun yaradıcı şəkilə davam və inkişaf etdirilməsinin, uğurla başa çatdırılmasının misilsiz nümunəsi olduğunu bildirdi. O, Prezident İlham Əliyevin 2024-cü il sentyabrın 19-da imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Gününün təsis edilməsi haqqında" Sərəncamını xatırladaraq, bu sənədi ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında nadir tarixi hadisə kimi dəyərləndirib: "Həqiqətən, xoşbəxt insanlıq ki, ölkəmizin bu tarixi günlərinin canlı şahidi və iştirakçısı oluruq. Bizə bu sevinci günləri, anları yaşatdığı üçün ölkə başçısına dərin minnətdarlığımızı bildiririk".

AMEA prezidenti Anım Günü ilə bağlı Akademiyanın institutlarında da müxtəlif tədbirlərin təşkil edildiyini söyləyib. O, Vətən müharibəsində qazandığımız şanlı Qələbənin tariximizdə əbədi qalacağını, şəhidlərimizin daim hörmət və ehtiramla yad ediləcəyini vurğulayıb.

Daha sonra akademik İsa Həbibbəyli İraq-Türkmən və Azərbaycan ədəbiyyatının əlaqələrindən danışaraq, ölkəmizdə İraq türkmənləri haqqında geniş tədqiqatların aparıldığını diqqətə çatdırıb.

Ədəbiyyat institutunun əməkdaşı professor Qəzənfər Paşayev fəaliyyətində İraq türkmənlərinin ədəbi-mənəvi yaradıcılığının tədqiqi və təbliğinin xüsusi yer tutduğunu deyən alim onun "Altı il Dəclə-Fərat sahillərində" əsərini janrına görə publisist roman kimi dəyərləndirib.

O, İraq-türkmən tarixi, dili, ədəbiyyatı, mədəniyyəti, etnoqrafiyası və folkloru ilə bağlı araşdırmaların əlaqələndirilməsi və sistemli koordinasiya məqsədilə AMEA Rəyasət Heyətinin qərarı ilə İraq-Türkmən Araşdırmaları üzrə Əlaqələndirmə Şurasının yaradıldığını diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, Əlyazmalar İnstitutunun direktoru akademik Teymur Kərimli sözügedən şura-

nın sədri, professor Qəzənfər Paşayev işə müavini seçiliblər.

Akademik İsa Həbibbəyli, həmçinin ölkə rəhbərinin "Dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin 530 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" 2024-cü il tarixli 25 yanvar Sərəncamına əsasən AMEA-da təşkil olunmuş "Dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzuli müştərək müsəlman mədəniyyətinin yetirməsi kimi" adlı beynəlxalq elmi konfransda İraqdan çox sayda nümayəndənin iştirak etdiyini xatırladı. AMEA prezidenti bu il Kərkükdə və Bağdadda birgə konfransların təşkilinin nəzərdə tutulduğunu, həmçinin Məhəmməd Füzulinin məzarını ziyarət etməyin planlaşdırıldığını deyib. O, AMEA-nın bir sıra institutlarının Kərkük Kültür Dərnəyi ilə sıx əməkdaşlıq əlaqələrinin mövcud olduğunu, bir sıra önəmli layihələrin həyata keçirildiyini bildirdi.

Elmi ictimaiyyətə təqdim olunan "Əta Tərzibaşı Kərkükün milli tədqiqatçısı" kitabının əhəmiyyəti haqqında danışan akademik İsa Həbibbəyli topluda İraq türkmənlərinin Dədə Qorqudu sayılan Əta Tərzibaşının fəaliyyəti-

nin bütün istiqamətlərini əks etdirdiyini söyləyib. Qeyd edib ki, bu nəşr indiye qədər Əta Tərzibaşı haqqında yazılmış ən əhatəli kitab kimi də əhəmiyyətlidir.

Sonra Ədəbiyyat İnstitutunun Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı və yazılı abidələr şöbəsinin baş elmi işçisi professor Qəzənfər Paşayev "Azərbaycanda Əta Tərzibaşı haqqında tədqiqatlar" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Məruzəçi Əta Tərzibaşının ömür yolu və zəngin bədii yaradıcılığı haqqında məlumat verib, ədibin Azərbaycan-İraq ədəbi-mədəni əlaqələrinin inkişafındakı rolundan danışdı. O, Əta Tərzibaşı ilə bağlı xatirələrini bölüşüb.

Tədbirdə Ədəbiyyat İnstitutunun elmi işçisi Orxan İsayev, Folklor İnstitutunun aparıcı elmi işçisi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Səkinə Qaybalyeva, Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdirləri - professorlar İmamverdi Həmidov və Asif Rüstəmli, institutun aparıcı elmi işçiləri - professor Nizami Tağısoy və filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qurban Bayramov çıxış edərək Əta Tərzibaşının yaradıcılığının birliyimizin təməl daşlarından olduğunu söyləyiblər. Çıxışlarda Əta Tərzibaşının 100 illiyinə töhfə olan "Əta Tərzibaşı Kərkükün milli tədqiqatçısı" adlı kitabın geniş oxucu kütləsi üçün əhəmiyyətli mənbə olacağı vurğulanıb.

Daha sonra Azərbaycan Ədəbiyyat Fondunun Baş direktoru, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin üzvü Vəris Yolçuyev, Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri professor Asif Rüstəmli, teleaparıcı Fəxriyyə (Lilpar) İsayeva Əta Tərzibaşının yaradıcılığında xidmətlərinə görə Kərkük Kültür Dərnəyi tərəfindən mükafatlandırılıb.

Kərkük Kültür Dərnəyinin rəhbəri Dr. Şəmsəddin Kuzəçi təqdimatın təşkilinə və onun fəaliyyətinə verilən yüksək qiymətə görə akademik İsa Həbibbəyliyə minnətdarlığını bildirdi.

BEYNƏLXALQ ELMİ ƏMƏKDAŞLIQ

Alimlərimiz yenidən Stenford Universitetinin süni intellekt sahəsində beynəlxalq reyting siyahılarında

Stenford Universiteti bu ilin sentyabr ayında növbəti dəfə dünyanın ən yaxşı 2% alimlərinin reyting siyahısını təqdim etdi. Məlumat üçün bildirik ki, bu siyahı 2019-cu ildən başlayaraq hər il dərc edilir və o, dünyanın çox nüfuzlu akademik nəşriyyatı olan Elsevier şirkətinin Scopus elmetrik bazasının bir il əvvəlki məlumatları əsasında hazırlanır. Reyting siyahısı bir çox elmetrik göstəricilər nəzərə alınmaqla çoxmeyarlı qiymətləndirmə əsasında hazırlanır.

İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru, akademik Rasim Əliquliyevin adı bu ildə də həmin siyahıya daxil edilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, 2020-ci ildən başlayaraq ardıcıl olaraq artıq 5-ci ildir ki, akademik Rasim Əliquliyev bu siyahıda yer alır. O, bu siyahıya dünyanın bütün ölkələrində sü-

ni intellekt sahəsində tədqiqat aparan və məqalələri Scopus bazasında indeksləşən 399064 alimin arasından seçilmişdir. Vurğulamaq lazımdır ki, digər elm sahələrinə nəzərən ən böyük rəqabət mehz süni intellekt sahəsində olmuşdur.

Məlumat üçün bildirik ki, Stenford Universiteti yuxarıda qeyd olunan siyahıdan başqa, hər il eyni metodika əsasında, lakin uzunmüddətli dövrü əhatə edən ikinci ("karyeraboyu təsir") siyahını təqdim edir. Belə ki, əgər birinci siyahı tədqiqatçının hesabat ilindəki (yeni 2023) elmi nəticəsinə görə hazırla-

nırsa, "karyeraboyu təsir" siyahısı tədqiqatçının 1996-cı ildən hesabat ilinə qədərki (1996-2023) dövrü əhatə edən elmi fəaliyyətinin nəticəsi əsasında hazırlanır. İnstitutun şöbə müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Ramiz Əliquliyev 2024-cü ildə süni intellekt sahəsi üzrə "karyeraboyu təsir" reyting siyahısında yer almışdır. O da bu siyahıya 399064 alimin arasından seçilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, Ramiz Əliquliyev 2020-2023-cü illərdə süni intellekt sahəsində dünyanın ən yaxşı 2% alimlərinin reyting siyahısına daxil edilmişdir.

Qazaxıstan arxeoloqları ilə əməkdaşlıq genişlənir

Qazaxıstanın Almatı şəhərində görkəmli qazax alimi, arxeoloq Kimal Akişevin anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunmuş "Müasir mərhələdə Avrasiya arxeologiyasının üfüqləri və paradimləri" adlı birinci beynəlxalq arxeoloji simpozium keçirilib.

Qazaxıstan Respublikasının Mərkəzi Dövlət Muzeyi, A.X.Marqulan ad. Arxeologiya İnstitutu və K.A.Akişev ad. Elmi-Tədqiqat Arxeologiya İnstitutu tədbirin təşkilatçıları idilər. Sim-

poziumda 20 ölkədən (Azərbaycan, Özbəkistan, Tacikistan, Qırğızistan, Monqolustan, Rusiya, Ukrayna, Moldova, Polşa, ABŞ, Kipr, Böyük Britaniya, Almaniya, Hindistan, Çin, Hol-

landiyadan və d.) alimlər iştirak ediblər. Simpoziumun əsas məqsədi Avrasiya arxeologiyasının aktual və fundamental problemləri və onların həlli üsullarının müzakirəsi olub.

A.X.Marqulan adına Arxeologiya İnstitutunun baş direktoru Akan Onqarulinin dəvəti ilə Qazaxıstan Respublikasına ezam olunmuş AMEA-nın Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun direktoru t.ü.f.d., dosent Fərhad Quliyev beynəlxalq simpoziumun plenar iclasında "Cənubi Qafqazın erkən əkinçilik dövrünün yarım köçəri mədəniyyətləri" adlı məruzə ilə çıxış edib. Simpoziumun gedişi zamanı hər iki ölkələrin arxeologiya institutlarının rəhbərləri arasında ortaq mövzular əsasında müştərək tədqiqat işlərinin perspektivləri müzakirə edilib.

Qazaxıstan və Azərbaycan arxeoloqlarının birgə çalışması üçün institutlar arasında əməkdaşlıq memorandumunun imzalanması ilə bağlı razılıq əldə olunub.

Özbəkistan seysmoloqları Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzində

Azərbaycanda səfərdə olan Özbəkistan Respublikasının Elm, Təhsil və İnnovasiyalar Nazirliyinin yanında Qabaqcıl Texnologiyalar Mərkəzinin əməkdaşları - Yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Azamat Zakirov və Bobur Abdurahmanov AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin "Nardaran" seysmik stansiyasında olublar. Özbəkistanlı seysmoloqlar səfər çərçivəsində seysmik stansiyanın iş prinsipi ilə yaxından tanış olublar.

AMEA nəzdində RSXM-nin Geodinamika şöbəsinin müdiri geologiya-mineralogiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İlyas Kazımov qonaqlara Mərkəzin seysmik stansiyalarında aparılan kompleks seysmoloji-geofiziki tədqiqatlar haqqında məlumat verib. Şöbə müdiri GPS stansiyalarının quraşdırılması, bu stansiyalardan toplanmış məlumatların emalı və alınmış nəticələr haqqında da danışdı.

Özbəkistan Respublikasının Elm, Təhsil və İnnovasiyalar Nazir-

liyinin yanında Qabaqcıl Texnologiyalar Mərkəzinin əməkdaşlarının daha bir görüşü isə RSXM-nin Mühəndis geologiyası və seysmik mikrorayonlaşdırma və Makroseysmik tədqiqatlar şöbəsinin əməkdaşları ilə olub. RSXM-də keçirilən görüşdə qonaqlar hər iki şöbənin işi ilə yaxından tanış olublar. Görüşdə qonaqlara Azərbaycan ərazisində baş verən güclü zəlzələlər, sürüşmə və tikinti sahələrində, həmçinin arxeoloji abidələrin yerləşdiyi sahələrdə

aparılan seysmik kəşfiyyat işləri, eləcə də tikinti sahələrində aparılan mühəndis-geoloji və mühəndis-seysmoloji tədqiqatlar haqqında ətraflı məlumat verilib.

Görüşdə gələcəkdə Azərbaycanda və Özbəkistanda aparılan seysmik mikrorayonlaşdırma və mühəndis-seysmoloji kəşfiyyat sahəsində birgə layihələrin aparılmasının mümkünlüyü də istisna olunmayıb.

Görüşdə qonaqları maraqlandıran suallara aydınlıq getirilib.

REGION

Naxçıvan Muxtar Respublikası rayonlarının tarixi kitablarının təqdimatı

"Rayonların tarixinin nəşri fəaliyyəti dövründə üçcildlik "Naxçıvan tarixi", "Naxçıvan abidələri ensiklopediyası" və başqa fundamental əsərlər Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun tariximizə verdiyi növbəti töhfədir", - bu sözləri AMEA Naxçıvan Bölməsinin sədri, akademik İsmayıl Hacıyev bu gün keçirilən rayonların tarixinin təqdimat mərasimində söyləyib.

Çıxışı zamanı bugünkü 5 rayonun tarixinin çapdan çıxdığını qeyd edən bölmə sədri diqqətə çatdırıb ki, "Şərur rayonunun tarixi", "Culfa rayonunun tarixi", "Ordubad rayonunun tarixi", "Kəngərli rayonunun tarixi" və "Sədərək rayonunun tarixi" kitabları Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutu əməkdaşlarının ortaya qoyduqları sanballı əsərlərdir. Hər bir əsər ayrı-ayrılıqda sistemli aparılmış tədqiqat işi olmaqla yanaşı, AMEA Naxçıvan Bölməsinin fəaliyyətinin əsası təşkil edən Naxçıvan tarixinin öyrənilməsinə xidmət edir.

Təqdim olunan kitabların əhatə etdiyi mövzular, müəlliflərin ortaya qoyduqları araşdırmaların əhatəliliyindən danışan akademik çıxışının sonunda müəllifləri təbrik edib, uğurlarının davamını arzulayıb.

Mərasimdə AMEA Naxçıvan Bölməsinin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutu əməkdaşlarından AMEA-nın müxbir üzvü Vəli Baxşəliyev "Sədərək rayonunun tarixi", tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İlhami Əliyev "Şərur rayonunun tarixi", tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zeynəb Quliyeva "Ordubad rayonunun tarixi", tarix üzrə fəlsəfə doktoru Musa Quliyev "Culfa rayonunun tarixi", tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Toğrul Xəlilov "Kəngərli rayonunun tarixi" mövzusunda məruzə ediblər.

Məruzələrdə təqdim olunan kitabların strukturu, araşdırmaya cəlb olunan mövzular barədə ətraflı məlumat verilib. Vurğulanıb ki, əsərlərdə ən diqqət çəkən məqam təkcə rayonun mövcud olduğu dövrü deyil, bütünlüklə yerləşdiyi coğrafi ərazinin tarixinin araşdırılmasıdır. Kitablarda bölgənin qədimliyi, adının etimologiyası, burada mövcud olan arxeoloji və memarlıq abidələri, qədim tayfalar, Qarabağ müharibələrində vətən uğrunda canından keçmiş şəhidlərimiz, habelə rayonun təbiəti, sahib olduğu təbii sərvətlər və s. barədə məlumatlar mövcuddur. Diqqətə çatdırılıb ki, ermənilərin Naxçıvana qarşı iddialarının davam etdiyi zamanda tarixi bölgənin türklərə məxsusluğu məsələsinə də işıq tutur. Bu fakt yerli tayfalarla bağlı məlumatlarda, toponimlərin etimologiyasının izahında, eləcə də aparılan təhlillərdə əksini tapır.

Sonda çıxış edən tarix üzrə fəlsəfə doktoru Yaşar Rəhimov rayonların tarixinin nəşrində əməyi olan bütün tədqiqatçıları təbrik edib, kiçik kollektivlə belə sanballı əsərlər ortaya qoymağı ümumilikdə bölmənin uğuru kimi səciyyələndirib.

"Aqroekoloji turizm və dekorativ bağçılıq" mövzusunda tədbir

AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzində (REM) "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində "Aqroekoloji turizm və dekorativ bağçılıq" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib.

Tədbirdə Şəki REM-in direktoru fiz.ü.f.d., dos. Yusif Şükürlü bildirib ki, bu gün Azərbaycan dünyada gedən iqlim dəyişikliyi proseslərinə ən həssas yaşan azsaylı ölkələrdəndir. Azərbaycan beynəlxalq ictimaiyyətin etibarlı tərəfdaşı kimi qlobal problemlərin həllində daim aktiv rol oynayır, o cümlədən iqlim dəyişmələrinin fəsadlarına qarşı mübarizəyə də öz töhfəsini verir.

Sonra mərkəzin Bitkilərin biomüxtəlifliyi və Genofond şöbəsinin elmi işçisi Songül Məmmədova "Ekoloji turizm və bağçılıq mədəniyyəti" adlı məruzə ilə çıxış edib. Məruzəçi Azərbaycanın, xüsusilə də şimal-qərb bölgəsinin turizm potensialı, aqroturizmin fermer təsərrüfatlarına verdiyi səmərə, yerli məhsullardan və mövcud imkanlardan istifadə etməklə region gəlirlərinin artırılması və iqtisadi çətinliyin aradan qaldırılması barədə məlumat verib.

Dəyirmi masa müzakirələr ətrafında davam etdirilib. Landsaftşünaslıq şöbəsinin rəhbəri, geol.-min.ü.f.d. Hüseyn Mustafabəyli region üçün mövcud problemlərdən bəhs edib və onların həlli istiqamətində təkliflər irəli sürüb. Qeyd edib ki, Şəki ərazisində 70-ci illərdə əkilmiş Qovaq ağacları geniş arealı əhatə edir, lakin bunlar allergik xəstəliklərin mənbəyidir, Qovaq ağacları əvəzinə bu bölgədə vaxtilə əkilən Cökə ağaclarının yenidən çoxaldılması məqsəduyğundur.

Tədbirdə Ekoloji biofizika şöbəsinin elmi işçisi Zərincat Şükürova şam ağaclarının qurumasını səhrələşmənin başlanmasının ilkin signalı olduğunu, Ekoloji biofizika şöbəsinin rəhbəri Yevgeniya Bekirova şimal-qərb bölgəsi üçün xarakterik ağacların - yerli sortların becərilməsinin daha yaxşı səmərə verə biləcəyini nəzərə çatdırıblar.

Elmi işlər üzrə direktor müavini, bio.ü.f.d. Fərhad Əzizov diqqətə çatdırıb ki, ağac və bitkilərin becərilməsində görüləcək işlər mətləq şəkildə elmi əsaslarla aparılmalıdır ki, faydalı nəticələr əldə edilsin.

Sonda direktor Yusif Şükürlü bioloji mübarizə üsulları seçilməklə materialların hazırlanaraq yerli mətbuat orqanlarında, sosial şəbəkələrdə yayınlanmasını tövsiyə edib.

AMEA elmi fəaliyyətin yeni mərhələsində

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ölkəmizin intellektual potensialının möhkəmlənməsinə çox dəyərli töhfələr vermişdir. Bu gün də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ölkəmizin ümumi inkişafında fəal rol oynayır.

*İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti*

Elm fenomeni və müasir Azərbaycan

Elm Azərbaycan üçün ən aktual mövzuların biridir. Cəmiyyətin müxtəlif kəsimlərinin bu mövzuda fikir bildirməsi çox lazımdır. Elm elə bir sahədir ki, onun haqqında peşəkar səviyyədə və konstruktiv aspektdə fikir söyləməyin əhəmiyyəti böyükdür. Çünki XXI əsr cəmiyyəti üçün elmi fəaliyyətin təşkili, elmi yaradıcılığın nəticələri və onların praktiki tətbiqi strateji məhiyyət daşıyır.

Çox yaxşıdır ki, Azərbaycan cəmiyyətində son illər elm və təhsil cəmiyyət həssaslığıyla yanaşı. Əslində, indiki mərhələdə elmə təhsil birlərindən ayırmaq müasir tələblərə uyğun gəlmir. Elmi yaradıcılığın təməli təhsilə qoyulur. Artıq dünyanın elm sahəsində aparıcı mövqə tutan dövlətləri məsələnin məhz bu tərəfinə daha çox diqqət yetirirlər.

Nümunə üçün göstərmək ki, ABŞ, Avropa, Latin Amerikası, Uzaq Şərq ölkələrində hətta azyaşlı məktəblilərdə fənlərə xüsusi qabiliyyəti xüsusi proqramlar vasitəsilə yaratmaq və inkişaf etdirməyin yollarını axtarırlar. Bu istiqamətdə aparılan tədqiqatlar göstərir ki, təhsil pilləsində fənlərə xüsusi diqqət gəncləri yetişdirmək mümkündür və bunun üçün xüsusi tədris proqramları hazırlamaq olar. Və bu zaman, məsələn, Uzaq Şərqin təcrübəsi ilə Qərbin təcrübəsi fərqlənə bilər. Konkret olaraq, Sinqapurda, Malayziyada və Vyetnamda aparılan araşdırmalara görə, bu dövlətlərin pedaqoqlarının fənlərə xüsusi diqqət haqqında anlayışları ABŞ, Avropa və Latin Amerikasıdan fərqlənir. Deməli, hər ölkənin təhsil sistemi özünəməxsus proqramlar hazırlamalıdır.

Bu və buna bənzər gerçəkliklər eyni zamanda, dövlətin elmi müəssisələrinin fəaliyyətində keyfiyyət dəyişikliklərinin edilməsi zərurətini meydana çıxarır. Məlumdur ki, Azərbaycanda, müxtəlif nazirliklərin tərkibində 134 elmi-tədqiqat institutu fəaliyyət göstərir. Ölkənin ali elmi təşkilatı olan AMEA indiki formada humanitar və ictimai elmləri, habelə sosiologiya sahələrini əhatə edir. AMEA-nın tərkibində iki regional elmi bölmə və iki elmi mərkəz fəaliyyət göstərir. Bundan başqa, əgər AMEA-nın tərkibində 11 elmi tədqiqat institutu varsa, Elm və Təhsil Nazirliyi sisteminə 27 elmi tədqiqat institutu fəaliyyətdədir.

Təbii ki, AMEA elm sahəsində həmişə aparıcı rol oynamışdır və indi də bu davam etməlidir. Fikrimizi təsdiq edən bir neçə nümunə göstərmək olar.

1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvandan Bakıya gələndə ilk görüş yeri kimi AMEA-nı seçdi və Azərbaycan alimləri ilə səmimi müzakirələr apardı. Prezident İlham Əliyev Heydər Əliyevin bu addımının səbəbini AMEA-nın 60 illik yubiley tədbirində belə izah etmişdir: "O görüş rəmzi xarakter daşıyırdı. Çünki Azərbaycan alimləri, ziyalıları ölkəmizin, cəmiyyətimizin elitasıdır. Onların dünyagörüşü, hərəketləri, fəaliyyəti Azərbaycanın inkişaf dinamikasını, inkişaf perspektivlərini xeyli dərəcədə müəyyən edir".

Bu fikirlərdə çox mənalar əksini tapmışdır. Birincisi, Azərbaycanda elmin ciddi ənənəsi vardır. İkincisi, Ulu öndər AMEA-nın elmi fəaliyyəti ilə cəmiyyətin elitasının formalaşmasında aparıcı rol oynadığına inanır və güvənirdi. Üçüncüsü, Prezident İlham Əliyev AMEA-nın "Azərbaycanın inkişaf dinamikasını, inkişaf perspektivlərini xeyli dərəcədə müəyyən" etdiyinə əminidir.

Nümunə kimi gətirilən tezislərin fonunda Ulu öndərin aşağıdakı fikri də çox əhəmiyyətlidir: "Hansı iqtisadiyyat olursa-olsun elm inkişaf etməlidir, ötən dövrdə Elmlər Akademiyasının çərçivəsində Azərbaycan elmi çox inkişaf etmişdir".

Ulu öndərin bu mövqeyini Prezident İlham Əliyev AMEA-nın 70 illik yubileyinə həsr edilmiş ümumi yığıncaqda belə demişdir: "Bu 70 ildə akademiya böyük və uğurlu yol keçmişdir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ölkəmizin intellektual potensialının möhkəmlənməsinə çox dəyərli töhfələr vermişdir. Kadr hazırlığı işinə də dəyərli töhfələr vermişdir. Bu gün də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ölkəmizin ümumi inki-

I məqalə

şafında fəal rol oynayır, alimlər öz elmi araşdırmalarını apararaq ölkəmizin gələcək inkişaf dinamikasını sürətləndirirlər.

Mən çox istəyirəm ki, Azərbaycan alimləri gələcəkdə də ölkəmizin hərtərəfli inkişafında daha fəal rol oynasınlar".

Gətirilən nümunələrdən və AMEA-nın fəaliyyətinin tarixindən aydındır ki, Azərbaycanda ciddi elm vardır!

Bununla yanaşı, elmlə bağlı məsələnin başqa aktual tərəfi də mövcuddur. Biz əsas olaraq onun üzərində dayanmaq istərdik. Fikrimizi bir neçə qısa və lakonik tezislər vasitəsilə ifadə etmək istərdik.

Birincisi, Azərbaycanda yuxarıda vurğuladığımız kimi, elmlə məşğul olan çox sayda təşkilat vardır. Bu, o deməkdir ki, söhbət ciddi və peşəkar səviyyədə elmdən gedirsə, hər bir elmi təşkilatın məsuliyyətindən danışmaq lazımdır. Bunu nəzərə almadan bir sıra KİV orqanlarında hər hansı elmi təşkilata "Nə işlə məşğuldu?" sualını ünvanlayıb, dərhal da məni cavab verməyin adı populizmdir. Yanaşma baxımından isə diletantlıqdır. Həm də elmin yaradıcılıq sahəsi və onun sosial funksiyaya malik sfera olması ilə bağlı müasir təsəvvürlərə malik olmamaq deməkdir.

İkincisi, müasir mərhələdə elm bütün dünyada dövlətçilik, cəmiyyət və dövlət xidməti ilə bağlı araşdırılır. Elmi fəaliyyətlər həmin istiqamətdə təşkil edilir və yeniləşdirilir. Əsas məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, bu zaman konkret dövlətin elmi ənənəsi ciddi nəzərə alınır. Öz ənənəsini inkar edib və ya onun özəlliklərini nəzərə almadan "yeniləşmək həvəsi"ne düşənlər, ümumiyyətlə, qısa müddətdə özləri "düşürülər".

Üçüncüsü, elm həmişə kollektiv fəaliyyətdir. Həm yaradıcılıq üsulu baxımından, həm də elmi fəaliyyətin təşkil aspektindən belədir. Ölkə miqyasında təşkilatı səviyyədə götürüldükdə bu, o deməkdir ki, Azərbaycanda elmlə məşğul olan bütün təşkilatların koordinasiyalı fəaliyyəti sayəsində elmdə köklü və ciddi yenilik etmək mümkündür. Onda sual belədir: Azərbaycanda AMEA-dan başqa hansı elmi təşkilat ölkə miqyasında bu məsələni aktuallaşdırıb və konkret hansı addımları atıb? Mən bu suala, təəssüf ki, müsbət cavab verə bilmirəm!

Bu üç tezis işığında Azərbaycanda elm sahəsində mövcud vəziyyəti və onun perspektivi inkişaf iqtisadiyyatını təhlil edə bilərik.

Elmin transformasiyası

Əlbəttə, indi "transformasiya" termini dəbdədir. Onu rast gəlinən hər bir sosial, mənəvi, mədəni, iqtisadi, əxlaqi, idarəetmə, ekoloji və s. proseslərə aid edirlər. Lakin onu da bilmək gərəkdir ki, "transformasiya" ciddi surətdə hər hansı sahəyə aid edəndə, konkret məzmununu da verməlisən. Yəni danışdığımız sfera üçün "transformasiyanın məzmunu, reallaşma mexanizmi və məqsədi nədir?" sualına mütəq izah lazımdır. O cümlədən, bir alim elmin transformasiyasından danışsınsa, mütəqdir ki, nəyi nəzərdə tutduğunu izah etsin. Əks halda, bu nəticəverici olmayan, boş ifadəyə çevrilir.

Müasir anlamda elmin transformasiyası anlayışı beş aspekti özündə birləşdirir. Birinci aspekt elmi yaradıcılığın yeni səviyyəyə yüksəldilməsidir. Bunun da öz növbəsində iki daxili aspekti vardır - nəzəri və praktiki-tətbiqi. Nəzəri olaraq elmi yaradıcılığın transformasiyası (fərz edək ki, burada "transformasiya" dedikdə elmi yaradıcılığın keyfiyyətcə yeni səviyyəyə keçidinin nəzərdə tutulduğunu qəbul edirik, yeni bu tezislə bağlı ümumi konsensusa nail olunmuşdur) alınan nəticələrin çevik surətdə praktiki-tətbiqi reallaşması ilə uyğunluq təşkil edir.

Dünya təcrübəsi göstərir ki, sovet sistemində daxil olan ölkələrdə praktiki-tətbiqi aspekt zəif inkişaf etmişdir. Hətta bu aspektdə güclü elmi po-

tensiala malik olan Rusiya Tanzaniyadan belə geridə qalır! Deməli, ciddi olaraq elmi yaradıcılığın nəzəri ilə praktiki aspektlərinin uyğunluğuna nail olmaq istəyirikse, buna təcrübə gərəkdir. Təcrübə də nəzəri modelin və ya konsepsiyanın hazırlanmasından sonra onun praktiki tətbiqini həyata keçirməyi tələb edir. Yəni burada istənilən dövlət üçün sınaq, səhvlər və onların üzərində işləmək təcrübəsinin toplanması mütəqdir. Deməli, birinci aspekt özlüyündə mürəkkəb, sistemli və ierarxik struktur-funksional özəlliyə malik prosesdir.

Elmi transformasiyanın ikinci aspekti təşkilat struktur-funksional olaraq yeniləşməsi ilə bağlıdır. Bu da öz növbəsində yeni struktur vəhidlərinin yaradılmasını və funksional kontekstdə onların təkmilləşməsinə tələb edir.

Elmi transformasiyanın üçüncü aspekti bu fəaliyyətin müasir tələblərə uyğun təşkilini nəzərdə tutur. Bu proses mürəkkəb struktur-funksional mahiyyətə malikdir. Konkret olaraq, böyük elmi təşkilat üçün söhbət elmi tədqiqat institutları çərçivəsində yaradıcılıq və elmi fəaliyyət proseslərinin harmoniya şəklində yeniləşməsindən, institutlararası əlaqələrin təşkilinin beynəlxalq təcrübə əsasında yenidən təşkilindən, təşkilatda, ümumiyyətlə, elmi idarəetməni yeniləşdirməkdən, dünyanı müxtəlif elmi mərkəzləri ilə əlaqələrin fərqli səviyyəyə yüksəldilməsindən və alınan biliklərin praktikaya çevik tətbiqi mexanizmlərini formalaşdırmaqdan gedir. Bu da elmi təşkilatın düşünlü, ehtaləli, sistemli və perspektivli fəaliyyət kursunu hazırlaması deməkdir. Razi-laşsaq ki, məsələnin bu tərəfi də fəaliyyət birliyi və zaman tələb edir.

Elmi transformasiyanın dördüncü aspekti təşkilat olaraq daxili fəaliyyətə müasir aparıcı elmi təşkilatların fəaliyyət elementlərinin tətbiqini tələb edir. Məsələn, elektron kommunikasiya üsulundan geniş istifadə (nümunə - "elektron akademiya" yaradılması), biliyin saxlanması və kommunikasiyasının elektron üsulundan geniş istifadə (məsələn, "elektron - kitabxana" yaradılması), gənc alimlərin bu proseslərə geniş cəlb edilməsi (məsələn, "Gənc akademiya" yaradılması) və s.

Elmi transformasiyanın beşinci aspekti beynəlxalq elmi əməkdaşlığı müasir tələblər çərçivəsində inkişaf etdirməyi əhtiva edir. Bura dünyanın yüksək reytingli jurnallarına çıxış, Azərbaycan alimlərinin dərc olunan məqalələrinin müxtəlif beynəlxalq elmi bazalara yerləşdirilməsi, alimlərin müxtəlif elmi proqramların həyata keçirilməsində iştirakının təşkil ilə yanaşı, tanınmış elm adamları ilə təcrübə mübadiləsinin təşkili, xarici elmi qurumlarla əməkdaşlığın inkişafı da daxildir. Beləliklə, elmin transformasiyası kompleks xarakterli mürəkkəb və mərhələli prosesdir. Onu həyata keçirmək elmi təşkilatdan dərindən əsaslandırılmış, konkret məqsədi müəyyənlanmış və məzmunu ilə feili aspekti uyğunluq təşkil edən yeniləşmə kursunu hazırlamaq tələb olunur. Bəs Azərbaycanda sözdə deyil, əməldə bu istiqamətdə hansı elmi təşkilat davamlı fəaliyyət mərhələsinə keçid etmişdir? Hələlik yalnız Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası!

Strateji məqsəd

Bəli, AMEA geridönməz formada yeniləşmə prosesini artıq 2 ildir ki, aparır. Burada iki əlamət özünü göstərir. Birincisi, AMEA-ya daxil olan elmi tədqiqat institutları, idarəetmə vahidləri və texniki personal bu prosesi həm aktiv dəstəkləyir, həm də aktiv fəaliyyət göstərir. İkincisi, təəssüf ki, digər elmi təşkilatlar AMEA-da gedən bu prosesə adekvat reaksiya vermirlər. Yəni nə prosesin mahiyyətinə varmaq istəyirlər, nə də təcrübə mübadiləsinə can atırlar. Buna baxmayaraq, AMEA rəhbərliyi yeniləşmə prosesini inamla davam etdirir.

Təşkilatın rəhbərliyi yeniləşmənin strateji məqsədini də dəqiq müəyyən etmişdir. AMEA prezidenti onu lakonik surətdə belə ifadə etmişdir: "Dövlətə sadıqlıq ənənələrini yaradıcı şəkildə davam və inkişaf etdirməklə bərabər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müəyyən etdiyi ölkənin strateji inkişaf kursuna xidmət etmək və dövlət tərəfindən müəyyən olunmuş prioritetlər əsasında AMEA-nı yeniləşdirmək!"

Bu strateji məqsədin çətinliyi altında AMEA-nın elmi yeniləşmə prosesinin hər bir aspekti dəqiq işlənmişdir və 2022-ci ilin oktyabr ayından ardıcıl olaraq əməli fəaliyyətdə onlar həyata keçirilir. Bura yuxarıda elmin transformasiyasının vurğuladığımız bütün aspektləri üzvi surətdə daxildir. Konkret faktlarla bu tezis əsaslı olduğunu sübut edə bilərik.

Füzuli QURBANOV
fəlsəfə elmləri doktoru

YENİ NƏŞRLƏR

XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlində Osmanlı arxiv sənədlərində Qarabağ

AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutunun Türkiyə tarixi və iqtisadiyyatı şöbəsinin böyük elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Zülfüyyə Vəliyeva Önlən nəşrə hazırladığı "XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlində Osmanlı arxiv sənədlərində Qarabağ" kitabı çapdan çıxıb.

Z.Vəliyeva Önlən Osmanlı arxivinin 2009-cu ildə İstanbulda nəşr etdiyi və 1590-1920-ci illəri əhatə "Osmanlı belgələrində Qarabağ" adlı sənədlər toplusundan XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlində ad 44 arxiv materialını tərcümə edərək, öz şərhləri ilə təqdim edib.

Kitabın elmi redaktoru akademik Gövhər Baxşəliyevdir.

Seçilmiş arxiv materiallarında Rusiya tərəfindən ermənilərin Osmanlı dövlətinə qarşı üsyana sövq edilməsi; ermənilər arasında aparılmış təbliğat fəaliyyətləri ilə birlikdə ermənilərin Qarabağda törətdikləri cinayətlər, qətləmlər, ermənilərin siyasi təşkilatları, qəzetləri və onların Avropa ölkələri ilə əlaqələri, rus, alman və gürcü ordu dəstələri ilə birlikdə Azərbaycan ərazilərində ermənilərin törətdikləri cinayətlər və s. öz əksini tapıb.

Z.Vəliyeva Önlən arxiv materiallarının tərcüməsi və şərhləri ilə birlikdə onların Osmanlı dilindəki orijinal variantlarını və daha əvvəlcə nəşr edilmiş transliterasiya mətnlərini də hazırladığı kitabda təqdim edib. Faksimilə və transliterasiya mətnləri daha əvvəlcə nəşr olunan topludan "Osmanlı belgələrində Qarabağ"dan alınıb. Tərcümələr, şərhlər isə orijinal və transliterasiya mətnləri ilə müqayisə edilərək şərqsünas alim tərəfindən hazırlanıb.

Kitabda əlavələr sırasında terminlər, toponimlər, Osmanlı dövlətinin idarə və təşkilatları, siyasi təşkilat, qəzet və şəxs adları təqdim edilib.

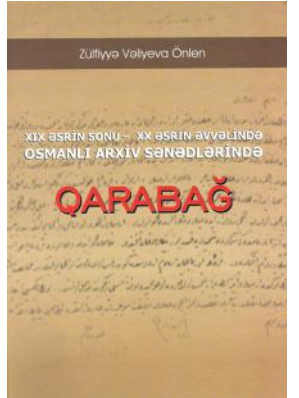
Qorqudsünaslığa yeni töhfə

AMEA-nın Folklor İnstitutunun Mifologiya şöbəsinin müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor Seyfəddin Rzasoyun "Dədə Qorqud" eposu. II kitab. Dastanın "Alp Aruz variantı"nın ilk bərpə təcrübəsi" kitabı çapdan çıxıb.

Kitabda müəllifin elm aləminə ilk dəfə daxil etdiyi "Dədə Qorqud" eposunun "Alp Aruz variantı" anlayışı, həmin variantın poetik struktur və nəzəri-metodoloji bərpə məsələləri, "Alp Aruz variantı"nın "Dədə Qorqud"un II və VIII boylarından bərpası kimi məsələlərdən bəhs olunur. "Alp Aruz variantı"nın şərti adları altında "Alp Aruzun Uruzu ərgənlik/inisiasiya ritualından keçirtməsi və ona ad verməsi", "Alp Aruzun evinin yağmalanması", "Aruzun kor olmuş gözələrinin açılması", "Qıyan Selcikin dirilməsi" kimi boylarının strukturu bərpə edilir.

"Elm və təhsil" nəşriyyatında işıq üzünə 304 səhifəlik kitabın redaktorları prof. Dr. Mehmet Aça, fil.ü.f.d., dos. Səfa Qarayev və fil.ü.f.d., dos. Hikmət Quliyev, rəyçi-ekspert isə fil.e.d., dos. Qalib Sayılovdur.

Qeyd edək ki, müəllifin "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu seriyasından eyni formatda nəşr etdirdiyi I kitabı "Dədə Qorqud" eposu. "Qəhrəmanın ölüb dirilməsi" adlanır.

Наша независимость непоколебима

Исторический день, который привел к Великой Победе

В Президиуме НАНА состоялось мероприятие "От Победы в Карабахе ко Дню государственного суверенитета". Вначале прозвучал Государственный гимн Азербайджанской Республики. Затем минутой молчания была почтена светлая память шехидов, героически сражавшихся за территориальную целостность страны.

Открыв мероприятие вступительным словом, президент НАНА академик Иса Габибейли отметил, что под руководством победоносного Верховного главнокомандующего, Президента Ильхама Алиева наша героическая армия за 44 дня положила конец почти 30-летней оккупации, а в результате локальных антитеррористических мероприятий, которые были реализованы в сентябре 2023 года, была полностью восстановлена территориальная целостность республики. Победа в Карабахе - знаменательное событие, которое золотыми буквами вписано в многовековую историю Азербайджана.

Предопределив судьбу Карабаха

Сказав, что основа освобождения Карабаха от оккупации была заложена благодаря мероприятиям, реализованным после прихода великого лидера Гейдара Алиева к политической власти, руководитель НАНА подчеркнул, что гениальный лидер

смог восстановить общественно-политическую стабильность и укрепить правовые основы государства, добился установления режима прекращения огня, что имело большое значение для последующего развития страны. Академик сообщил, что освобождение ряда наших земель в ходе Горадизской операции, осуществленной азербайджанской армией под руководством общенационального лидера Гейдара Алиева, вселило в народ большую уверенность и надежду, а проводимые великим лидером на различных уровнях международные переговоры и последовательная внешняя политика заложили фундамент сегодняшней дипломатии и Великой Победы.

Оратор подчеркнул, что многогранная, неустанная и целенаправленная деятельность Президента Ильхама Алиева в данном направлении, молодое патриотично настроенное поколение, воспитанное в свете проводимой им государственной политики, и сформированная сильная армия предопределили судьбу Карабаха.

В настоящее время, продолжил руководитель НАНА, на освобожденных от оккупации территориях страны реализуются мероприятия в рамках "Великого возвращения", ведутся крупномасштабные ремонтно-восстановительные, созидательные работы, благодаря чему ускоренно возрождается Карабахский регион.

Дорога к независимости

Академик Иса Габибейли отметил, что сегодня во всех уголках республики развевается Государственный флаг Азербайджана, 44-дневная Отечественная война, локальные антитеррористические мероприятия, движение "Великое возвращение" и другие процессы привели к тому, что Азербайджан отмечает День своего суверенитета на государственном уровне.

Напомним, что 19 сентября 2024 года Президент Ильхам Алиев подписал Распоряжение "Об учреждении в Азербайджанской Республике Дня государственного суверенитета", глава НАНА назвал этот документ знаменательным событием в общественно-политической жизни

страны и сообщил, что ранее Азербайджан дважды объявлял о своей государственной независимости: 28 мая 1918 года в Тифлисе Национальным советом Азербайджанской Демократической Республики была подписана Декларация независимости, а 18 октября 1991 года был принят Конституционный акт "О государственной независимости Азербайджанской Республики".

Академик Габибейли добавил, что по своему содержанию и значению указанное распоряжение является продолжением Декларации независимости и акта о государственной независимости, подводит итоги и в очередной раз подтверждает предыдущие документы: "Учреждение в Азербайджанской Республике Дня государственного суверенитета является подтверждением слов великого лидера Гейдара Алиева "Наша независимость вечна, непоколебима и незыблема", и после этого азербайджанский народ будет торжественно отмечать этот государственный праздник".

Политическое значение суверенитета

Академик Иса Габибейли подчеркнул, что Президент Ильхам Алиев отметил День государственного суверенитета на мероприятиях, которые прошли в Шуше, Агдаме, Ханкенди, и это носит символический характер, а участие главы государства на церемонии открытия Карабахского университета имеет важное общественно-политическое значение, все это - события, олицетворяющие исторические достижения независимого Азербайджана.

Далее был заслушан доклад директора Института истории и этнологии имени А.А.Бакиханова НАНА профессора Керима Шукюрова "Вторая Карабахская война и историко-политическое значение государственного суверенитета". Докладчик подробно рассказал об историческом пути развития Азербайджана.

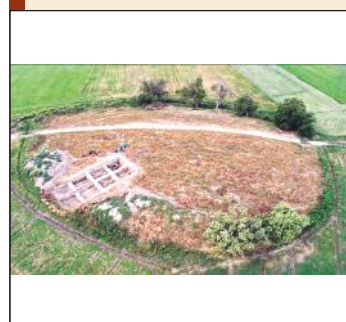
Профессор Керим Шукюров отметил, что история Азербайджана является историей государственности, борьбы и азербайджанства, в процессе исторического развития азербайджанский народ основал более 20-ти государств, входил в состав более 20-ти крупных империй. По словам ученого, в мировой истории насчитывается более 15-ти тысяч войн, азербайджанские государства принимали участие в более чем 70-ти войнах, четыре из которых велись с Арменией.

(продолжение на стр. 10)

Помнить всех героев

стр. 10 ⇨

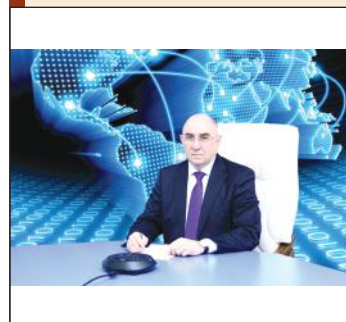
Наличие локального фактора

стр. 11 ⇨

Перспективы двустороннего сотрудничества

стр. 11 ⇨

Academician Rasim Aliguliyev: "Global challenges necessitate the training of highly qualified specialists in medical informatics in our country"

page 12 ⇨

Ценный источник

В НАНА открылась "Библиотека академиков"

В Центральной научной библиотеке (ЦНБ) НАНА состоялось открытие "Библиотеки академиков", в которой собраны хранящиеся в ЦНБ коллекции, и читального зала при ней. В церемонии открытия приняли участие президент НАНА академик Иса Габиббейли, и.о. вице-президента НАНА академик Говхар Бахшалиева и директор библиотеки доцент Гусейн Гусейнов.

Академик Иса Габиббейли сообщил, что в Центральной научной библиотеке, обладающей богатым библиотечным фондом, хранится более 1 миллиона 300 тысяч книг, среди которых есть редкие ценные

издания, преподнесенные в дар библиотеке выдающимися учеными и членами их семей.

Сказав, что "Библиотека академиков" организовывается в НАНА впервые, академик Иса Габиббейли

добавил, что это историческое событие - составная часть мероприятий, реализуемых в рамках обновляемой Академии наук. В "Библиотеке академиков", продолжил руководитель НАНА, собраны коллекции в 29-ти наименованиях, и эти коллекции составляют один из редких фондов ЦНБ.

Академик Иса Габиббейли отметил, что эта богатая библиотека открыта для широкой читательской аудитории, а книгами, собранными в фонде, могут пользоваться все желающие.

Затем директор ЦНБ доцент Гусейн Гусейнов подробно рассказал о коллекциях, которые считаются ценным источником для ученых, исследователей и широкой читательской аудитории. Сообщалось, что пользователи ЦНБ смогут пользоваться указанными изданиями в более доступной, удобной форме.

Далее присутствующие ознакомились с "Библиотекой академиков" и читальным залом, были сделаны фотографии на память.

Наша независимость непоколебима

Исторический день, который привел к Великой Победе

(начало на стр.9)

Самый трагичный период современной истории Азербайджана, продолжил далее профессор, приходится на 1991-1993 годы, когда шла первая Карабахская война, в то время Азербайджан потерял 20 процентов своих земель, более 600 тысяч человек стали вынужденными переселенцами. Керим Шукюров назвал Победу, одержанную в ходе Второй Карабахской войны, окончившейся восстановлением территориальной целостности и исторической справедливости, блестящей победой, равной которой в истории нашего государства нет; в то же время, эта Победа - восстановление национальной гордости и национального достоинства.

Выступая с докладом "Движение "Великое возвращение" - манифест Нового Азербайджана", заместитель директора Института философии и социологии НАНА доктор исторических наук Эйнулла Мадатли подчеркнул, что,

восстановив государственные границы, азербайджанский народ одержал самую большую за последнее столетие победу в военной и дипломатической сферах. Докладчик сообщил, что Великое возвращение на территории, которые спустя 30 лет были освобождены от оккупации, объявлено одним из пяти Национальных приоритетов Азербайджана до 2030 года. А утверждение по Распоряжению Президента Ильхама Алиева "I Государственной программы Великого возвращения на освобожденные от оккупации территории Азербайджанской Республики", принятые другие документы и реализуемые целенаправленные и широкомасштабные проекты служат достижению целей, поставленных на новом этапе развития, свидетельствуют о нацеленности нашего государства на возрождение Карабаха и Восточного Зангезура, на обеспечение продолжительного расселения людей и устойчивого экономического развития.

Поставлены важные задачи

Эйнулла Мадатли рассказал об исследованиях, которые ведутся в Институте философии и социологии для рассмотрения движения "Великое возвращение" с точки зрения философии.

В своем выступлении на мероприятии вице-президент НАНА академик Расим Алигулиев отметил, что 27 сентября - один из важнейших дней, вписанных золотыми буквами в историю Азербайджана. Академик подчеркнул, что с первого дня своего прихода к власти Президент Ильхам Алиев поставил перед собой цель восстановить территориальную целостность Азербайджана: "На протяжении долгих лет глава государства реализовывал целенаправленные мероприятия в сфере наращивания военной мощи страны и формирования сильной армии. Четыре года назад азербайджанский народ объединился в единый кулак и в ответ на призывы главы государства продемонстрировал солидарность в период 44-дневной Отечественной войны".

После Карабахской войны, продолжил далее вице-президент НАНА, начался новый этап развития нашего государства, перед всеми сферами деятельности, в том числе, перед отечественной наукой поставлены важные задачи.

Многогранная лирика поэта

В престижном научном журнале, который индексируется в Web of Science, вышла в свет статья ведущего отдела по связям с общественностью, печати и информации аппарата Президиума НАНА доктора философии по филологии, доцента Агагусейна Шукюрова, посвященная творчеству выдающегося казахского поэта и писателя Абая Кунанбаева.

Статья Versatile and colorful lyrics by Abay Kunanbayev ("Многогранная и

красочная лирика Абая Кунанбаева") опубликована на английском языке в издающемся на Кубе престижном журнале категории-A Universidad y Sociedad, который индексируется в международной базе цитирования Web of Science.

Отметим, что научная статья подготовлена на основе серьезных источников и библиографии на азербайджанском, казахском, русском и английском языках и является серьезным источником цитирования для ученых, которые ведут научные исследования по данной теме.

Помнить всех героев

В День памяти коллектив НАНА посетил Парк Победы

27 сентября, когда в Азербайджане отмечался День памяти, делегация Национальной академии наук, которую возглавлял президент НАНА академик Иса Габиббейли, члены президиума, руководители и молодые ученые научных учреждений и организаций Академии наук посетили Парк Победы.

Представители научной общественности возложили букеты цветов к мемориалу у входа в Парк Победы, почтив светлую память шехидов, отдавших свои жизни во имя территориальной целостности Азербайджана. Наш народ чтит память сынов и дочерей Родины, погибших за освобождение Карабаха. Олицетворением этого уважения также является строящийся Парк Победы на проспекте 8 Ноября Баку, а также Музей Победы, в котором будут запечатлены имена всех героев, погибших в Отечественной войне, а собранные здесь экспонаты еще раз продемонстрируют храбрость солдат и офицеров, сражавшихся за освобождение наших территорий от оккупации, решимость нашего народа. Комплекс будет окружен парком.

Памяти погибших героев

Академик Иса Габиббейли встретился с семьями шехидов

В День памяти президент НАНА академик Иса Габиббейли встретился с членами семей шехидов, героически сражавшихся и погибших в боях за территориальную целостность Азербайджана. Вначале светлая память шехидов была почтена минутой молчания.

В своем выступлении академик Иса Габиббейли сообщил, что фундамент исторических событий, свидетелями которых мы являемся, был заложен великим лидером Гейдаром Алиевым, в ходе Горадизской операции врагу было нанесено сокрушительное поражение, вследствие чего был достигнут режим прекращения огня и начался этап дальнейшего развития республики. Академик отметил, что Президент Ильхам Алиев, успешно продолжающий проводимую гениальным лидером дипломатическую и экономическую политику, поднял Азербайджан на высшую ступень развития во всех сферах и создал сильную, современную армию.

Наш флаг - над Ханкенди

Сказав, что в ходе 44-дневной Отечественной войны национальная армия под руководством победоносного Верховного главнокомандующего, Президента Ильхама Алиева одержала историческую Победу и заставила врага капитулировать, академик Иса Габиббейли добавил, что в результате антитеррористических мероприятий, реализованных в сентябре 2023 года, была полностью восстановлена территориальная целостность страны. Академик подчеркнул, что граждане Азербайджана и наши соотечественники, которые проживают за рубежом, с чувством гордости наблюдали за поднятием Верховным главнокомандующим Ильхамом Алиевым флага на освобожденных от оккупации территориях и военным парадом, который прошел в городе Ханкенди.

Руководитель НАНА также сообщил, что продолжением проводимых в республике широкомасштабных мероприятий стало Распоряжение главы государства "Об учреждении в Азербайджанской Республике Дня государственного суверенитета", подписанное 19 сентября 2024 года.

Вечная благодарность

Мы все навечно благодарны главе государства, армии, шехидам, гази, продолжил академик Иса Габиббейли, за блестящую Победу в Карабахе, золотыми буквами вписанную в многовековую историю Азербайджана.

Затем выступил председатель Свободного профсоюза НАНА доктор философии по политическим наукам Сянан Гасанов, который отметил, что Азербайджан обладает богатой историей государственности, в ходе которой были одержаны многочисленные победы, и эта богатая история вселила в наш народ надежду, что однажды 30-летняя оккупация завершится очередной победой. Санан Гасанов добавил, что единство лидера, народа и армии привело Азербайджан к исторической Победе, в результате нашей солидарности врагу была нанесена сокрушительная поражение.

В ходе встречи также выступили отец шехида первой Карабахской войны Адыгезала Баширова и мать шехида Отечественной войны Парвина Гамидова.

Далее академик Иса Габиббейли вручил семьям шехидов памятные значки, подготовленные Свободным профсоюзом НАНА.

В заключение была сделана фотография на память.

Наличие локального фактора

На Чагрытепе, известном поселении эпохи неолита, завершились археологические раскопки

Одним из основных направлений археологических исследований в Азербайджане является изучение памятников древней земледельческой культуры и раннего производственного хозяйства. В этом плане интересными находками выделяется поселение эпохи неолита Чагрытепе, археологические раскопки на котором активизировались в последние годы.

Самое поселение (высота холма - более 3 метров) расположено к востоку от села Хатаи Агстафинского района. Масштабные раскопки там начались еще в 2020 году, а недавно ученые отчитались об их завершении.

В результате было установлено, что максимальная толщина культурного слоя на памятнике составляет порядка четырех метров. Кроме того, во время раскопок в поселении Чагрытепе, относящемся к шумутепинской археологической культуре, были обнаружены остатки построек, охватывающих несколько слоев застройки.

Об этом и многом другом наш корреспондент беседует с руководителем Агстафинской археологической экспедиции, заведующим отделом этноархеологии Института археологии и антропологии НАНА доктором исторических наук, профессором Наджафом Мусеибли.

В чем уникальность Чагрытепе? Во-первых, в том, что количество найденных остатков строений превышает несколько десятков - их более тридцати. А сооружения, в том числе крупные фермерские колодцы, были построены в основном из кирпича-сырца. Конструкции имеют круглую, реже овальную планировку. В то же время внутри построек, состоящих из жилых домов, были обнаружены очаги, внутреннюю часть которых заполняли речными камнями для долгого хранения тепла внутри печи.

Внутри хозяйственных колодцев были обнаружены орудия труда из камня и кости, в том числе различных животных.

Каким образом на поселении образовался культурный слой толщиной четыре метра?

Дома на Чагрытепе построены очень близко друг к другу, то есть застройка была очень плотной. А тот факт, что слои конструкции постоянно сменяли друг друга, доказывает, что жили в этих постройках люди постоянно, то есть, когда какая-то часть домов была повреждена или приходила в негодность, их ремонтировали, над ними строили новый дом с небольшим смещением в сторону. Таким способом и образовывался толстый культурный слой. Такие строительные традиции (обычай возводить новый дом над обветшавшим или непосредственно рядом с ним) были характерны для ранних земледельско-скотоводческих культур в целом Южного Кавказа и Ближнего Востока.

А что свидетельствует в пользу того, что артефакты Чагрытепе относятся к эпохе неолита?

При раскопках на местности была обнаружена могила эпохи неолита глубиной 2,2 м. В ней на

В итоге все обнаруженные находки составляют обширную базу данных о хозяйстве и образе жизни раннего земледельско-скотоводческого населения региона эпохи неолита.

Наджаф муалим, раскопки на Чагрытепе длились без малого пять лет. Удалось ли за это время найти какие-либо различия между артефактами разных эпох?

Да, раскопки, проведенные в летние сезоны в течение этой пятилетки, предоставили нам много информации о духовной культуре и религиозных верованиях жителей региона эпохи неолита. Наиболее интересные находки, связанные с этим, были обнаружены в двух исследуемых квадратах, где на глубине 1,8 м были найдены остатки сооружений овальной планировки. Структура обеих построек, которые мы считаем храмами, отличается от других построек региона. К примеру, обнаруженное уже в нынешнем году строение имеет круговую планировку,

в других памятниках региона, относящихся к этому периоду, поэтому именно эта научная проблема является сейчас для нас одним из основных направлений будущих исследований памятников эпохи неолита.

Какие находки с этих поселений вы считаете наиболее интересными?

Я бы отметил небольшие по размеру топоровидные или клиновидные инструменты, изготовленные из камня. Не исключено, что эти инструменты имеют ритуальный характер. Подавляющее большинство их сделано из обсидиана. Это - различные инструменты, долота, острые предметы, строительные леса и т.д.

Также были обнаружены инструменты из кремния, хотя и в небольшом количестве. Это конические и плоские ядрышки, а также достаточное количество отходов производства и серповидных зубцов - одно из основных сельскохозяйственных орудий эпохи неолита.

Отмечу также, что найденные в Чагрытепе орудия труда изготавливались не только из обсидиана и кремния, но также и из костей крупных и мелких животных и имели архаический характер, сохранив некоторые черты более древнего этапа - периода мезолита. А это, в свою очередь, свидетельствует о наличии локального фактора возникновения ранней производственно-земледельческой культуры в бассейне Средней Куры.

а общий план сооружения напоминает изображение солнца или звезды. У подножия восточной стены в обеих постройках находился очаг, где постоянно горел огонь. Внутри него были обнаружены артефакты ритуального характера - антропоморфные фигурки из камня и кости, которые были помещены в очаг, скорее всего, для проведения определенных религиозных церемоний.

Эти антропоморфные идолы и находки из других памятников того времени в целом свидетельствуют о преобладании абстрактного мышления в религиозных верованиях населения шумутепинской культуры эпохи неолита.

Кроме того, пятилетние раскопки показали, что жители Чагрытепе занимались земледелием, скотоводством, домашними ремеслами и отчасти охотой, как и другие жители региона.

Когда речь заходит об этом поселении, вы говорите как-то расплывчато, только "эпоха неолита". А есть ли у него более точный возраст?

Археологические материалы, обнаруженные на Чагрытепе, действительно датируют это поселение как эпоху неолита и позволяют отнести его к первой половине VI тысячелетия. Более точную дату позволит уточнить радиоуглеродный анализ, который будет проведен в будущем.

Галия АЛИЕВА

Перспективы двустороннего сотрудничества

В Москве состоялся Российско-Азербайджанский научно-образовательный форум

В Интеллектуальном центре Московского государственного университета - Фундаментальной библиотеке - с участием министра науки и высшего образования России Валерия Фалькова, заместителя министра науки и образования Азербайджанской Республики Фирудина Гурбанова, президента Российского союза ректоров, ректора Московского государственного университета Виктора Садовниченко состоялся I Российско-Азербайджанский научно-образовательный форум.

В форуме приняли участие представители более 70 высших учебных заведений двух стран. С поздравительными речами и докладами выступили представители соответствующих государственных структур, академий наук Российской Федерации и Азербайджанской Республики.

В рамках форума состоялись сессии и экспертные встречи, были обсуждены вопросы развития прямых связей между высшими учебными заведениями и научными учреждениями Азербайджана и России, основные направления сотрудничества в научной сфере, возможности сотрудничества между учебными заведениями и частным сектором и другие вопросы.

Также в рамках форума состоялось заседание Российско-Азербайджанской ассоциации высших учебных заведений.

В ходе визита Фирудин Гурбанов встретился с заместителем министра науки и высшего образования России Константином Могилевским, заместителем министра просвещения Андреем Корнеевым. В рамках проведенных встреч были обсуждены нынешнее состояние и перспективы двустороннего сотрудничества.

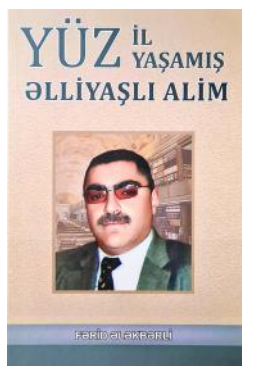
Поднявший завесу над тайной

Вышла в свет книга "50-летний ученый, проживший сто лет. (Библиография, мемуары и документы)", посвященная памяти известного ученого, президента Азербайджанской ассоциации историков медицины, доктора исторических наук и доктора философии по биологии Фариды Алекперли.

Авторы-составители издания - старший научный сотрудник отдела переводов рукописей и старопечатных книг Института рукописей имени Мухаммеда Физули НАНА доктор философских наук, доцент Закия Абилова и журналист-исследователь Дильгам Ахмед.

В книге рассказывается о трудовом и жизненном пути ученого, о его вкладе в науку, о его особых заслугах в изучении и популяризации трудов по медицинской науке всемирно известных ученых, живших в древние и средние века.

В процессе своих исследований ученый приподнял завесу над одним из актуальных вопросов современной науки - секретами долголетия, изложенными врачами древности.

Фактор устойчивого развития

Молодые ученые Азербайджана приняли участие в XVII Форуме творческой и научной интеллигенции СНГ, который состоялся в Уфе (Российская Федерация).

Азербайджанская делегация, на высоком уровне представившая научный потенциал и инновационные проекты нашей страны, приняла активное участие во всех панелях форума, стремясь продвигать свои научные достижения и инициативы на международном уровне. "Этот форум открыл новые возможности для азербайджанской научной общности в области международного сотрудничества и инноваций, а также создал условия для более широкой научной коллаборации", - заявила зампредседателя Совета молодых ученых и специалистов НАНА доктор философии по филологии Шафа Алиева, доклад которой был посвящен инновациям в азербайджанском искусстве и традиционной культуре.

С большим интересом были встречены и выступления нефтехимики Амины Алимовой о важности цифровой трансформации в науке и образовании, а также ботаников Эмина и Айдан Хусеиновых о перспективах дальнейшего сотрудничества и господдержке молодых исследователей.

По мнению экспертов, именно поддержка молодых ученых есть ключевой фактор устойчивого развития науки.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Academician Rasim Aliguliyev: "Global challenges necessitate the training of highly qualified specialists in medical informatics in our country"

"In the context of the realities brought by artificial intelligence, the development of cyber-physical systems, and cloud technologies, the formation of a unified medical information space in our country is of great importance"-said vice-president of the Azerbaijan National Academy of Sciences, director general of the Institute of Information Technology, academician Rasim Aliguliyev in an interview with AzərTac.

Academician Rasim Aliguliyev emphasized that the development of the medical sphere through the application of advanced technologies has been identified as a priority issue by President Ilham Aliyev. The academician spoke about the necessity of forming and advancing of e-health in our country. Academician Rasim Aliguliyev highly praised the measures implemented in the medical sphere in our country towards digitalization, the development of electronic medicine, as

well as the implementation of information technologies and innovations.

The academician emphasized that in the modern period, within the context of global challenges, the Fourth Industrial Revolution, and digital transformations, the application of computer sciences in medicine has become even more relevant and underlined the importance of training highly qualified personnel in medical informatics, data science, and digital medicine in our country. He also stressed the necessity to update the content of educational materials in these fields and to enhance the ICT knowledge of medical staff.

"It is extremely essential to train highly qualified personnel with innovative thinking who can bridge the gap between the medical field and computer sciences. Scientists and experts from both spheres must unite their efforts towards the development of Azerbaijan's healthcare and take immediate steps to address existing problems."-said academician Rasim Aliguliyev.

The vice president of ANAS spoke about the research being conducted in the sphere of e-medicine at the institute.

He stated that the scientists and specialists of the institute are conducting studies on digital medicine, the formation of medical demography, and the application of Big Data and Data Mining technologies in e-medicine. The academician also said that, in collaboration with the Azerbaijan Medical University, intelligent methods for the early diagnosis of liver cancer are being developed, and research is being conducted to determine the ratings of medical institutions and doctors on medical social media platforms and the scientific and theoretical foundations for the establishment of a Population Health Observatory in the healthcare 4.0 environment are being developed.

Azerbaijan, Türkiye discuss cooperation between Turkic states in science and education sector

Shahin Mustafayev, President of International Turkic Academy, met with Mehmet Naci Bostancı, President of Ankara Hacı Bayram Veli University.

During the meeting, the sides discussed the main issues regarding

the cooperation between the Turkic states in science and education sectors.

Mustafayev emphasized the significance of cooperation in strengthening relations between the Turkic peoples. He also expressed his gratitude to Mehmet Naci Bostancı for his support in organizing the presentation of the book "Karakalpak Şairi Ajiniyaz Kosıbay Ulı".

Academician Isa Habibbeyli addressed the participants of the 1st International Scientific Conference on Azerbaijani Studies in China with a video message

The 1st International Scientific Conference on Azerbaijani Studies in China is being held in Beijing under the slogan "Strengthening China-Azerbaijan Relations with the Spirit of the Silk Road". The president of ANAS, Academician Isa Habibbeyli addressed the participants of the international conference with a video message. In his message, the Academician congratulated the participants of the international conference and highly valued the event as a significant scientific and cultural event.

The head of ANAS stated that the Azerbaijan-China relations went through a distinct and great path of development during the years of independence. He noted that the visit of National Leader Heydar Aliyev to the People's Republic of China in 1994 laid a strong foundation for Azerbaijan-China relations in the new historical condition and determined their direction.

He emphasized that the documents signed during the visits of President Ilham Aliyev to the People's Republic of China and the state-level agreements have elevated Azerbaijan-China relations to a very high level of development in a short period.

"Today, in Azerbaijan, extensive relations with the People's Republic of China continue to develop in various fields, including economic, scientific, literary, and cultural areas. Within these relations, scientific ties, which form a special part of Azerbaijan-China relations, are undergoing a distinct path of development.

The agreement signed between ANAS and the Chinese Academy of Social Sciences, as well as the cooperation agreement signed between ANAS and the Hebei Academy of Social Sciences opens new horizons for joint research between Azerbaijani and Chinese scientists, promoting scientific recognition of both countries and the exchange of scientific literature. ANAS has begun the implementation of a large project extending from the Caspian Sea to China with Beijing Foreign Studies University, Hebei Normal University, and the Hebei Academy of Social Sciences. The international conference held in China in June 2024 will also continue in Azerbaijan, Uzbekistan, and

other republics in the near future,"- said Academician Isa Habibbeyli.

Academician Isa Habibbeyli mentioned that the Chinese Cultural Center operates at the Institute of Literature of ANAS named after Nizami Ganjavi. He noted that Azerbaijani scholars have defended dissertations on Chinese literature and that a book of poems dedicated to China has been published. "Azerbaijan-China relations have also generated great interest in learning the Chinese language in Azerbaijan and a generation of researchers studying the Chinese language at the Academy's Chinese Cultural Center has already been formed with the support of the Embassy of the People's Republic of China in Azerbaijan.

It is of great importance for us that the Beijing Foreign Studies University has conducted admission for specialists on the Azerbaijani language for the second time, and the graduates of the first admission are currently undergoing internships in Azerbaijan.

They have mastered the Azerbaijani language as deeply as their native languages. All of this set a serious task for Azerbaijani studies scholars to study the deep roots, rich traditions, current linguistic situation, and future development issues between the two countries in connection with our scholars in the People's Republic of China. I consider that the international conference will make a great contribution to the further scientific development of Azerbaijan-China multifaceted relations, establishing a systematic approach in this field, and defining appropriate goals in response to the challenges of modern

times."-he added.

In his address, academician Isa Habibbeyli highly appreciated the role of PhD in Philology, docent Agshin Aliyev, in organizing the teaching of the "Azerbaijani Language" specialty at Beijing Foreign Studies University and in facilitating the 1st International Scientific Conference on Azerbaijani Studies in China.

He noted that Agshin Aliyev has made significant contributions to the development of scientific and cultural relations between Azerbaijan and the People's Republic of China.

"The holding of the international scientific conference will lead to the creation of new bridges between the scientific community, scholars, universities, and the Academy of the People's Republic of China and the academic institutions and scholars of the Republic of Azerbaijan, opening up greater horizons for us. Once again, I greet the organizers and participants of the 1st International Scientific Conference on Azerbaijani Studies in China and express my best wishes for the successful implementation of this historic event."-said the Academician.

It should be noted that the aim of the event, organized and hosted by the Beijing Foreign Studies University, is to contribute to the scientific introduction of Azerbaijan's ancient history, language, and culture in China, to deeply explore the cultural relations between the two nations, to scientifically assess the existing potential of economic relations, and to promote the development of Azerbaijani studies in China.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев,
Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000